

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา กรณีศึกษา : โรงเรียนอนุบาลทุ่งมน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัย ได้ศึกษา ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา อภิปรายผลการวิจัย โดยสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
2. หลักการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน
3. ทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA
4. กลยุทธ์ในการพัฒนา
5. แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ
6. บริบทของโรงเรียนอนุบาลทุ่งมน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษามีความสำคัญมากเพราะการศึกษาของเยาวชนหรือคนในประเทศ จะดีหรือเลว จะทำให้คนในประเทศแข่งขันกับคนในประเทศอื่น ๆ ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การบริหารการศึกษา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือขึ้นอยู่กับผู้บริหารการศึกษาของบ้านเมืองนั่นเอง หาก ประเทศใดได้ นักบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจงาน ด้านการศึกษา และผลกระทบของการศึกษาต่อความก้าวหน้าของประชาชนและ ประเทศชาติแล้ว ประเทศนั้นก็จะมี ความรุ่งเรืองในทุก ๆ ทาง ในทางตรงกันข้าม หากประเทศใด ไม่มีนักบริหารการศึกษาที่เก่ง และ ทำงานโดยกำหนดเอาความก้าวหน้าและความรุ่งเรืองของ ประเทศชาติเป็นธงชัยแล้ว ก็ยากที่ประเทศนั้นจะรุ่งเรืองได้

1. ความหมายของการบริหาร (Administration)

นักบริหารและนักวิชาการ ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

สมนึก นนธิจันทร์ (2548 : 31) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าการบริหารคือ กระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่ กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน คือมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจสั่งการ อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์การร่วมกัน

วางไว้ โดยมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียม หลักปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

หวน พินธุพันธ์ (2549 : 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า
การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานของคณะบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หรือ
การบริหาร คือ การทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

สุนทร โคตรบรรเทา (2551 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า
การบริหาร คือ การทำให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือการทำงาน
กับคน และโดยคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

จำเนียร พลหาญ (2553 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า
การบริหารการศึกษา คือ การที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาคนในสังคม โดย
ใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้คนในสังคมเป็น
สมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลตั้งแต่
2 คนขึ้นไปโดยเป็นการปฏิบัติงานที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล

2. การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2542 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา
หมายถึง ความพยายามที่จะจัดดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาอันได้แก่ โรงเรียน
หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความพยายามที่จะจัดดำเนินการทุกอย่างเกี่ยวกับ
การศึกษาโดยมีผลผลิต คือผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

นิพนธ์ กิณาวงค์ (2542 : 36) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้
3 ลักษณะ โดยสรุปความหมายไว้ดังนี้

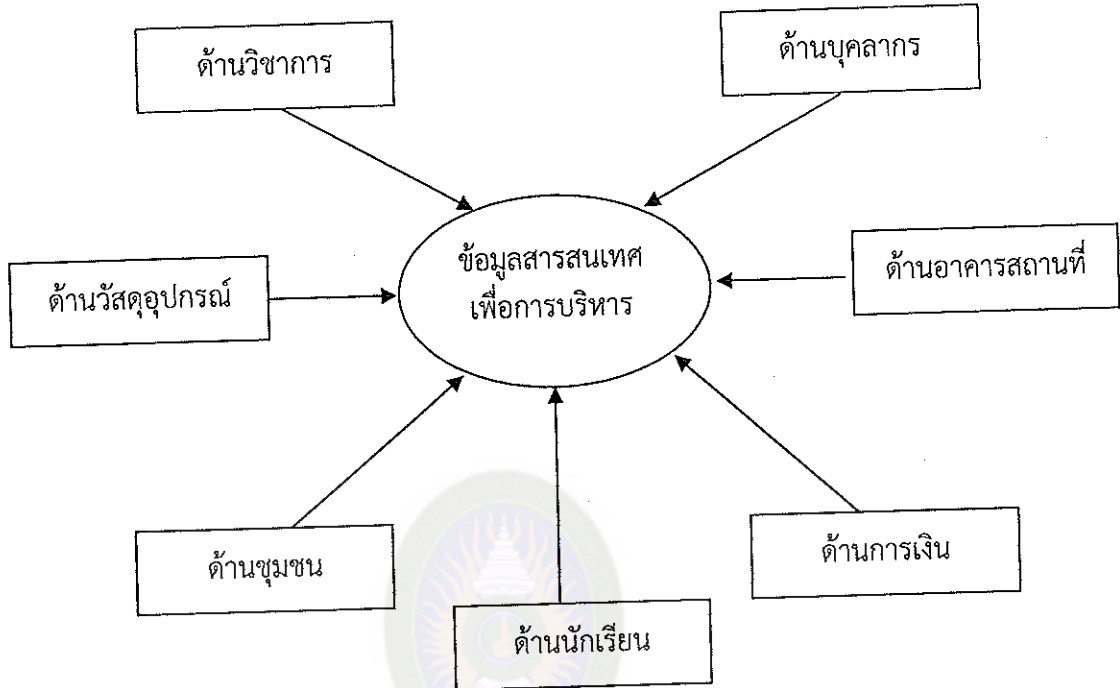
การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมกันของกลุ่มคนในการให้บริการ
ทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยทำให้เกิดความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียนและ
ประชาชนทั่วไป

การบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยวิธีจัดการองค์การ การสั่งการ และการ
อำนาจการตามนโยบายของรัฐ

การบริหารการศึกษา หมายถึง การนำ การควบคุมระบบ การจัดกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนทั่วไป
เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้บุคคลมีคุณลักษณะที่ดีตรงตามความต้องการ
ของสังคม โดยการใช้กระบวนการต่าง ๆ และเทคนิควิธีที่หลากหลายทั้งในระบบโรงเรียนและ

นอกระบบโรงเรียน

วิโรจน์ สารัตถะ (2542 : 2) ได้กล่าวถึงข้อมูลปัจจัยสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาไว้เป็น ดังแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

หวน พิณรุพันธ์ (2549 : 13) ได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มเพื่อพัฒนาหรือบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเพื่อให้มีความเจริญงอกงามจะได้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ผู้บริหารทางการศึกษาใช้ในกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีของสังคมและมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

หลักการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน

การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน : การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้กำหนด ขอบข่ายภารกิจการบริหาร และการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มี ส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการ จัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้ง การวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดงานด้านวิชาการไว้ดังนี้

1. กลุ่มงานหลักสูตรและการสอน
 - 1.1 หลักสูตร และพัฒนาหลักสูตร
 - 1.2 ระดับ และหมวดวิชาการ การสอน สอบ และประเมินผล
 - 1.3 สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา
 - 1.4 บริการเอกสารการสอน
 - 1.5 หลักสูตรพิเศษ
2. กลุ่มงานนิเทศการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการสอน
 - 2.1 นิเทศ และพัฒนาการเรียนการสอน
 - 2.2 การวิจัยการสอน
 - 2.3 การศึกษากับชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. กลุ่มงานกิจการและกิจกรรมนักเรียน
 - 3.1 กิจการนักเรียน และสวัสดิการ
 - 3.2 แนะนำ
 - 3.3 ทุนการศึกษา
 - 3.4 กิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร
 - 3.5 กิจกรรมเสริมหลักสูตร
4. กลุ่มงานสื่อ ห้องสมุด และเทคโนโลยีการศึกษา
 - 4.1 บริการสื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ สื่อผสม
 - 4.2 ห้องสมุดสถานศึกษา
 - 4.3 บริการเอกสาร และสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ
 - 4.4 นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาบริการไอทีเพื่อการเรียน การสอน (ถ้ามี)
5. กลุ่มงานวัดผลประเมินผลและมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของ สถานศึกษา
 - 5.1 ระบบระเบียบ และทะเบียนนักเรียน
 - 5.2 การวัดผล การเทียบโอน และคลังข้อสอบ
6. กลุ่มงานการพัฒนาวิชาชีพครู
 - 6.1 การวิจัยการเรียนการสอน

- 6.2 การพัฒนาวิชาชีพครู
7. กลุ่มงานการศึกษาอกระบบ
 - 7.1 การศึกษาตามอัธยาศัย และบริการทางวิชาการของสถานศึกษา (ถ้ามี)
 - 7.2 กลุ่มงานวิชาการกับชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ถ้ามี)
 - 7.3 กลุ่มงานโครงการพิเศษทางวิชาการของสถานศึกษา (ถ้ามี)

หลักการและแนวคิด

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชน สังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่าย และแหล่งการเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ สามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

ขอขบช่วยภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การประเมินคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา
5. การพัฒนาการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

รติพร ภาธรธวานนท์ (2550 : 11) งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาปฐมวัย การบริหารวิชาการส่งผลโดยตรงถึงคุณภาพเด็กอย่างชัดเจน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจะเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้สถานศึกษาปฐมวัยมีความเข้มแข็งในการบริหารวิชาการ สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การจัดประสบการณ์ ตลอดจนการประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

สมาน อัครภูมิ (2551 : 272-273) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการดำเนินการ การวิเคราะห์สภาพปัญหา และดำเนินการวางแผน ในการดำเนินงานตามขอขบช่วยงานวิชาการที่หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ต่อไป และเมื่อพิจารณาในบริบทการบริหารงานวิชาการ ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาตินั้น หน่วยงานทางการศึกษาในระดับพื้นที่ก็คือ เขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษาก็จะวิเคราะห์และวางแผนดำเนินงานวิชาการ ตามขอบข่ายของหน่วยงานในความ รับผิดชอบของตนตามกรอบนโยบาย และแผนของกระทรวง และความต้องการจำเป็นของพื้นที่ สำหรับงานวิชาการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรวางแผน และดำเนินการ มีดังนี้

1. งานมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา
2. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
3. งานส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
4. งานนิเทศการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา
5. งานวัดผลและประเมินผลการศึกษา
6. งานวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษา
7. งานกำกับติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบริหาร สถานศึกษา และเป็นการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมพื้นฐานของเด็ก และมีหน้าที่ดำเนินการ เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดชั้นเรียน การวางแผน เพื่อให้สถานศึกษามีมาตรฐาน และบรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ และต้องพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างมีคุณภาพ

2. การบริหารกิจการนักเรียน

กิติมา ปรีดีติติก (2542 : 165) การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การจัด ดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ทั้งในโรงเรียน-นอกโรงเรียน และเริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน

สมาน อัครภูมิ (2551 : 388) งานกิจการนักเรียนเป็นงานบริหารของ สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อให้บริการแก่ผู้เรียนทั้งในส่วนที่เป็นงานธุรการที่เกี่ยวข้อง เช่น งาน ทะเบียนงานติดต่อประสานกับผู้ปกครอง เป็นต้น และงานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของ โรงเรียนเช่น งานแนะแนว งานกิจกรรมนักเรียน งานอาหารกลางวัน งานรับส่งผู้เรียน เป็นต้น

สุนทร โคตรบรรเทา (2551 : 244) กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) คือโอกาสในการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมจริงของนักเรียนในกิจกรรมที่สถานศึกษาสนับสนุน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2553 : 85) การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรวัด หลักการดังนี้

1. กิจกรรมที่ควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจ แตกต่างกัน จึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจ และ ความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจ และความสามารถ
2. กิจกรรมที่ควรจัดมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและ กลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมที่ควรจัดมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว และสงบ กิจกรรมที่ได้กรีเริ่ม และครุรีเริ่ม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ และตามความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สสำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และผู้ใหญ่

6. การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้สัมผัส สังเกต เปรียบเทียบ ทดลอง เพื่อให้เกิดการรับรู้ทางสมองด้วยตัวของเด็กเอง กิจกรรมที่จัดควรเน้นที่ขั้นตอนกระบวนการที่ส่งเสริม การสังเกต การคิด การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ มากกว่าผลงานที่ครูกำหนดเป็นเกณฑ์ว่าต้องทำได้ กิจกรรมที่จะกระทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้สูงสุดนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจลงมือค้นคว้ากระทำด้วยตนเอง

7. ครูเป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุนคอยช่วยเหลือในขณะที่เด็กทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับพัฒนาการทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และสติปัญญา และเป็นประสบการณ์ตรงจากการได้เล่น ลงมือปฏิบัติจริง และมีการกระทำร่วมกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนเด็ก และครูจะเป็นผู้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยการสัมผัสสำรวจ แยกแยะ เปรียบเทียบ ทดลอง สังเกต ได้ใช้หรือปฏิบัติจริง ไม่ใช่อยู่ที่การนำเนื้อหาหรือแนวคิดไปท่องจำ

สรุปได้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การบริการแก่ผู้เรียนและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในด้านการเรียน กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ตั้งแต่ผู้เรียนจะเข้าเรียน ระหว่างอยู่ในโรงเรียน และออกจากโรงเรียน หรืองานรับ-ส่งผู้เรียน รวมถึง กฎ ระเบียบ ของสถานศึกษาด้วย

3. การบริหารงานบุคคล

กิตติมา ปรีดีติติก (2542 : 127) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของผู้บริหาร ในการที่จะจัดและดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กร โดยให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จุดมุ่งหมายสำคัญของการบริหารบุคคลก็คือ การใช้คนให้ทำงานให้ได้ดีที่สุด ภายในระยะเวลาอันสั้นที่สุด สิ้นเปลืองเงินทอง และวัสดุน้อยที่สุด โดยให้ทุกคนมีความสุข และมีความพอใจในการทำงาน

สมาน อัครภูมิ (2551 : 100) กล่าวว่า การบริหารงานบุคลากร หรือทรัพยากรบุคคล เป็นกระบวนการในการกำหนดแผนกำลังคนขององค์กร การสรรหา การคัดเลือก การแต่งตั้ง และทดลองงาน การฝึกอบรมและการพัฒนา การดูแลและให้สวัสดิการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรวิชาชีพ

การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญทุกกระบวนการ ตั้งแต่ การแต่งตั้ง การพัฒนา การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อให้มีผลต่อการปฏิบัติงานตามที่คาดหวัง ยึดหลักระบบคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ หลักความสามารถ หลักความเสมอภาค หลักความมั่นคง และหลักความเป็นกลางทางการเมือง มีแผนการพัฒนาบุคลากรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาบุคคลอย่างทั่วถึง ตรงตามความต้องการปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็นเจ้าของ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งดงามอย่างมีอาชีพ สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างถูกต้อง และสร้างสรรค์ ปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอนจะเกิดขึ้นได้ ครูต้องทำกิจกรรม 7 กิจกรรม ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร
2. วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. ใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เน้นองค์รวมและ

เน้นพัฒนาการ

5. วัดและประเมินผลตามสภาพจริงอย่างรอบด้าน เน้นองค์รวมและเน้น

พัฒนาการ

6. ใช้ผลการประเมินเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

7. ใช้การวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของตนเอง

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การใช้คนให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และตามความสามารถของแต่ละบุคคล และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างถูกต้อง

4. การบริหารงานธุรการและการเงิน

4.1 การบริหารงานธุรการ

กิติมา ปรีดีดิลก (2542 : 133) กล่าวว่า งานธุรการเป็นการบริการหน่วยงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการ หรือที่ได้วางไว้แล้ว งานธุรการถึงแม้จะไม่ได้เป็นหัวใจของการดำเนินงานในโรงเรียน แต่ในทางปฏิบัติมักจะมีควมยิ่งใหญ่กว่าในแง่ที่เป็นหน่วยบริการแก่ฝ่ายการสอน และฝ่ายบริการนักเรียน ยิ่งกว่านั้นความผิดพลาดในการดำเนินงานด้านธุรการยังไม่ได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของด้านต่าง ๆ ด้วย และได้กล่าวอีกว่า งานธุรการโรงเรียนเป็นงานที่เกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานด้านอื่น ๆ สามารถดำเนินไปได้โดยไม่มีอุปสรรค ทำให้งานคล่องตัวและเกิดประสิทธิภาพ

4.2 งานการเงิน

กิติมา ปรีดีดิลก (2542 : 143-144) การบริหารการเงินของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน เพื่อนำมาใช้จ่ายในการศึกษาของโรงเรียน การจัดการเกี่ยวกับ

การใช้จ่าย ตลอดจนการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ในการบริหารการเงินโรงเรียนมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคบางอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามขอช่วยในการบริหารการเงินโรงเรียนควรจะประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การวางแผนการเงินของโรงเรียน มีคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการใช้จ่ายและดำเนินการเกี่ยวกับการเงินโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบกระเทือนที่มีต่อการให้ได้มาหรือการจ่ายไปซึ่งการเงินของโรงเรียน

2. การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของโรงเรียนโดยส่วนรวม เช่น ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง วัสดุและครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น

3. การควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน เพื่อให้มีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยระบบบัญชี และวิธีการต่าง ๆ ในการตรวจสอบเงิน และทรัพย์สินของโรงเรียน

4. การจัดการเกี่ยวกับการรับ และจ่ายเงินของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ หลักการทางการบริหาร และรวมทั้งหลักการคลังทั่วไป

ทวน พินธุพันธ์ (2549 : 59) ให้ความหมายว่า การบริหารงานธุรการ คือ การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบริการงานต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งทางด้านสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป เพื่อให้การดำเนินการทุกอย่างในโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ความสำคัญของงานธุรการในโรงเรียนขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนและปริมาณของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่งานธุรการของโรงเรียนจะมีบทบาทมากขึ้น ทั้งนี้จำนวน บุคลากร ทรัพย์สิน งบประมาณ และองค์ประกอบอื่นๆ ของโรงเรียนมีมาก จึงจำเป็นต้องดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ และจะต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานที่เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาช่วยด้วย

สรุปได้ว่า การบริหารงานธุรการและการเงิน หมายถึง การดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเงิน งานสารบรรณ วัสดุครุภัณฑ์ งานบริการต่าง ๆ และการดำเนินงานตามงบประมาณที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา

5. การบริหารอาคารสถานที่

กิติมา ปรีดีดิถ (2542 : 197) การบริหารอาคารสถานที่ หมายถึง การรู้จักจัดหารู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุมดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชนและการรู้จักส่งเสริม ทะนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้คงสภาพดี และสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเรามุ่งให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็จำเป็นต้องจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดี ถูกหลักวิชา เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด และประหยัดที่สุดด้วย

สุน อมรวีวัฒน์ (2545 : 11) กล่าวถึงการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ว่า ควรยึดแนวคิดดังนี้ คือลักษณะที่เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมสุขภาพอนามัย อำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนไหว มีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน สามารถปรับปรุงส่งเสริมการแสดงออก

ของนักเรียนได้อย่างดี ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม มีสุนทรียภาพ มีความปลอดภัย มั่นคง แข็งแรง มีการลงทุนอย่างประหยัด และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สมาน อัศวภูมิ (2551 : 390) การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดหา บำรุงรักษาจัดระบบ และอำนวยความสะดวกให้อาคารสถานที่ให้ปลอดภัยเอื้อต่อการจัดการเรียน การสอน และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และใช้อาคารสถานที่ และสุดท้ายก็ต้องประเมินผลและปรับปรุงการจัดการ และการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป ส่วนขอบข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่นั้นควรเป็นดังนี้

1. การวางแผนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จากจำนวนผู้เรียนที่มีอยู่ และคาดว่า จะรับเข้ามาศึกษา และหลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ

2. จัดหา พัฒนา และใช้อาคารสถานที่เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ และพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ปลอดภัย และใช้งานได้อย่างเหมาะสมกับแผนงาน โครงการ และกิจกรรมของสถานศึกษา นอกจากนี้ต้องมีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ให้คงสภาพ นานที่สุด คุ่มค่าที่สุด โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

3. ประเมินและปรับปรุงแผนอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม โดยการประเมิน สภาพการใช้งาน ผลการใช้งาน และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง เสร็จแล้วควรมีการปรับปรุง แผนการจัดการ การใช้ และการให้บริการอาคารสถานที่ และเริ่มต้นวงจรใหม่ของการบริหาร อาคารสถานที่ต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารอาคารสถานที่ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับ การดูแลรักษา อาคารเรียน การตกแต่งสถานที่ การดูแลรักษาซ่อมแซม ความสะอาด ปลอดภัย สิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก สภาพแวดล้อมในห้องเรียนต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้ และควรคำนึงถึงประโยชน์ การใช้สอย และความปลอดภัยของเด็ก หรือผู้เรียน ด้วย

6. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2544 : 47-53) กล่าวถึงความมุ่งหมายของ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ว่ามีดังนี้

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะสัมพันธ์ภาพ จะเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มาร่วมมือกันปฏิบัติการต่างๆ ที่มีอยู่ให้บรรลุ จุดหมายอันเดียวกันตามที่กำหนด

2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็น สาธารณสมบัติชุมชนเป็นเจ้าของอยู่แล้ว หากแต่มอบหมายให้คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการซึ่ง หัวหน้าสถานศึกษาเป็นหัวหน้า

3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน กิจการต่างๆ ของโรงเรียน อาจแบ่งเป็นหลายประเภท เช่น การกำหนดความมุ่งหมาย และนโยบาย กิจการเกี่ยวกับการ

บริหารโรงเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่ ตลอดจนการพัฒนาด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อย่างแท้จริง ในอันที่จะพัฒนาบุตรหลานของเขา

4. เพื่อฟื้นฟู และรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมประจำมากมายทั้งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ ความดีของชุมชน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน ชุมชน จะรักษาและหวงแหนอย่างยิ่ง หากโรงเรียนทำการฟื้นฟูและถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ชุมชน จะให้ ความร่วมมือทุกประการ เพราะชุมชนมองเห็นว่าโรงเรียนกระทำการเพื่อชุมชนอย่าง แท้จริง

5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นที่ยอมรับว่าโรงเรียน เป็นหน่วยงานของชุมชน ดำเนินงานพัฒนาคนสำหรับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนจึงมีการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันทุกกรณี การดำรงชีพในชุมชนควรจะเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ปฏิบัติการต่าง ๆ ควรเป็นของชุมชน โรงเรียนเป็นเพียงสถานที่ฝึกหัดเท่านั้น

กิติมา ปรีดีติลล (2542 : 237) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และ เผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

ศิวกา ภาพแสน (2549 : 32) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนกับชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาเกิด ประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียน ชุมชนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์

สมาน อัครภูมิ (2551 : 397) งานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นภาระงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนมีจุดเน้นสำคัญคือ การทำให้ชุมชนเข้าใจ และร่วมมือกับสถานศึกษา ขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ให้บริการชุมชน และให้ความร่วมมือกับชุมชนทั้งในด้านการจัดการ ศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

สรุปได้ว่า การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง กระบวนการ ประสานงาน เผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน การส่งเสริม และสนับสนุนจากทางบ้าน ชุมชนและ โรงเรียน จะช่วยให้เด็กหรือผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน และในขณะเดียวกัน ทั้งชุมชน โรงเรียน และผู้ปกครองก็จะ ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย คือ เด็กหรือผู้เรียน ก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ ชุมชนได้รับการพัฒนา และการบริการกิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

1. ความหมายของสภาพแวดล้อมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนคือ การรับรู้ ความรู้สึกและเจตคติที่สมาชิกในโรงเรียน มีต่อโรงเรียนในทางที่ดีและในทางที่ไม่ดีความรู้สึกในทางที่ดีนั้น ทำให้เกิดความประทับใจ พอใจ

และอบอุ่นใจ ความรู้สึกที่ไม่ดีนั้นอาจทำให้ขาดความรัก ไม่มีความผูกพันปราศจากความเป็น
เจ้าของความเปื้อนหน้า และความไม่รับผิดชอบ (นุสรณ์จิต ธรรมศิริ. 2544 : 22) ซึ่ง
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นสภาพการณ์ที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์หรือบุคลิกภาพของครูที่
มีต่อนักเรียน การเรียนการสอน การให้บริการนักเรียน กิจกรรมนักเรียนอาคารสถานที่ สังคม
กลุ่มเพื่อน การปกครองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนารทุกด้านของนักเรียนในโรงเรียน
(นุสรณ์จิต ธรรมศิริ. 2544 : 22)

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง บรรยากาศหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่
เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียน ทั้งที่เป็นวัตถุ ตัวบุคคล ตลอดจนกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่อยู่
โดยรอบ และส่งผลถึงการพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน

2. ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตใน
โรงเรียนเป็นเวลาหลายชั่วโมงในแต่ละวัน โดยเฉพาะโรงเรียนประถม ศึกษา ซึ่งนักเรียนยังอยู่ใน
ระหว่างปฐมวัย จึงควรได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษโรงเรียนจึงควรจัดสภาพแวดล้อมให้
คล้ายคลึงหรือดีกว่าที่บ้าน โดยสนองความต้องการของนักเรียนเพื่อช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย
อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อจัดและปรับสภาพแวดล้อมเสริมสร้างบรรยากาศในโรงเรียน ให้เหมาะสม
กับการเรียนการสอน และความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนครูอาจารย์ในโรงเรียน

2.2 เพื่อให้นักเรียนรักและภูมิใจในโรงเรียนของตน

2.3 เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ

สติปัญญา

2.4 เพื่อให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบ รักสวยรักงาม และมีระเบียบ

2.5 เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน (นุสรณ์จิต ธรรมศิริ.

2544 : 23)

ความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สรุปได้คือ การจัดสภาพแวดล้อมใน
โรงเรียน มีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการครบทั้ง 4
ด้าน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสได้ในโรงเรียน อาทิเช่น การเล่นกับ
กลุ่มเพื่อน การจัดการเรียนการสอนของครู การเล่นเกมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การ
เรียนรู้ของเด็กทั้งสิ้น

3. ลักษณะของสถานศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี

ลักษณะของสถานศึกษาที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีลักษณะ 10 ประการดังนี้ คือ

3.1 มีพื้นที่บริเวณอาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ และได้
สัดส่วนกับจำนวนเด็กที่รับเข้าเรียน

3.2 มีที่ตั้งโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่และการจัดห้องต่าง ๆ เป็นไปอย่างเหมาะสม
กับการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาในระดับเด็ก

3.3 มีความปลอดภัยทั้งโรงเรียน รวมถึงสิ่งแวดล้อมโรงเรียน อาคารเรียนจะต้องให้ความปลอดภัยแก่นักเรียน

3.4 สถานศึกษาและสิ่งแวดล้อมต้องถูกสุขลักษณะ และส่งเสริมสุขภาพและอนามัย

3.5 ลักษณะขนาด และการจัดห้อง สามารถเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นเพื่อใช้ประโยชน์เต็มที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.6 มีความสะดวกในการเดินทางระหว่างโรงเรียน และภายในอาคารเรียน

3.7 การออกแบบบริเวณ และอาคารเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ประโยชน์ทุกพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

3.8 ง่ายต่อการดูแลและบำรุงรักษา คุ่มค่ากับการลงทุน

3.9 มีแผนที่พร้อมต่อการขยายตัวของบริเวณและอาคารเรียนได้ง่ายและประหยัด

3.10 มีภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม (นุสรณ์จิต ธรรมศิริ. 2544 : 24)

คุณลักษณะของสถานศึกษาที่ดี สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่ดีนั้นควรต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญบางประการดังนี้คือ มีความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะง่ายต่อการปรับใช้ ระยะทางสะดวก มีประสิทธิภาพ ประหยัด เอื้อต่อการขยาย และมีภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม

4. การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนถ้าครูใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

4.1 ความพร้อมของครู ครูจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักเรียนเกิดความรักและความศรัทธา ครูจะต้องปลุกเร้าและเสริมแรงในทุกกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีระเบียบวินัยรับผิดชอบในการทำงานสร้างจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองและพลโลก ครูจะต้องเป็นผู้วางแผนขั้นต้นทั้งเนื้อหาและวิธีการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ครูจะต้องเตรียมศึกษาเนื้อหาสาระในหลักสูตรและจุดประสงค์ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าหลักสูตรต้องการอะไร มีจุดประสงค์ การเรียนรู้อย่างไร ทำไมจึงต้องการอย่างนั้น เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดอย่างเหมาะสม ครูจะต้องเตรียมแหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการด้วยตนเอง

4.2 ความพร้อมของผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน

4.3 ความพร้อมของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพภาพ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

4.3.1 สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเฉพาะรายวิชา จะต้องมียุทธศาสตร์ และ สิ่งแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยและสอดคล้องกับวิชานั้น ๆ ครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด สิ่งแวดล้อมดังกล่าว ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างในห้องเรียนวิชาสุขศึกษา ได้จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อสุขภาพ ที่ผ้านั่งด้านหลังห้อง และด้านซ้าย ขวาของกระดานดำ จะมีบอร์ดสำหรับให้ นักเรียนจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับสุขภาพซึ่งจะมีการสับเปลี่ยนเรื่องต่าง ๆ ขึ้นมาตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกมุมหนึ่งของห้องจะมีผลงานของผู้เรียนที่เกิดขึ้น จากการเรียนการสอนในลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับการเรียน การสอนแต่ละจุดประสงค์ นักเรียนที่มาเรียนในห้องนี้สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตามความสนใจ อีกมุมหนึ่งจะเป็นสื่อการสอนที่เป็นของจริง เช่น ตัวอย่างสมุนไพร ภาชนะบรรจุอาหาร อาหาร และเครื่องปรุงที่ควรหรือไม่ควรเลือกบริโภค ของจำลองเช่น ฟันทารก ฟันโครงกระดูก โครงสร้าง ของฟัน ระบบต่าง ๆ ของร่างกายเช่นผิวหนัง หู ตา จมูก หัวใจ ส่วนสื่อที่เป็นโปสเตอร์ระบบ ต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ระบบทางเดินอาหาร ระบบขับถ่าย ระบบกล้ามเนื้อ ระบบหายใจ ระบบ ทางเดินอาหาร ระบบไหลเวียนโลหิตระบบสืบพันธุ์ ระบบต่อมไร้ท่อ ต่อมเพศและระบบสืบพันธุ์ เครื่องหมายจราจร ภาพพลิกการวางแผนครอบครัว อุปกรณ์ที่ใช้ในการวางแผนครอบครัว สื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่วี วีดีทัศน์เครื่องฉายข้ามศีรษะ ซึ่งครูและนักเรียนสามารถเลือกใช้ ได้ตาม ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอน ห้องสมุดหมวดวิชาควรจัดไว้เฉพาะหนังสือและ วารสารทางสุขภาพ นอกจากจะศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดกลางแล้ว นักเรียนยังสามารถศึกษา ค้นคว้าจากห้องสมุด หมวดวิชาที่มีบริการยืมคืนตลอดเวลา ส่วนสื่อการสอนที่ครูทำขึ้นเพื่อใช้ ประกอบการเรียนการสอน เช่น ใบความรู้ เอกสารประกอบการสอน บทเรียนสำเร็จรูป สื่อการ์ตูน นักเรียนยืมไปศึกษาที่บ้านและนอกเวลาเรียนได้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ถึงแม้จะมีสื่ออย่างหลากหลายในห้องเรียน การเรียนในห้องเรียนตลอดเวลาก็ทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายจำเจในบางครั้ง บางจุดประสงค์ครูต้องนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ด้วย เช่น โรงเรียน สถานีนอนามัย สถานสงเคราะห์คนชรา สถานบำบัดโรคเอดส์ ชายทะเลและวัด เป็นต้น บาง จุดประสงค์ก็จะต้องเชิญวิทยากรมาช่วยสอนเพื่อให้เกิดความหลากหลาย

4.3.2 การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เป็นการจัดที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และพัฒนาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น การจัดสิ่งแวดล้อมที่ประสบ ความสำเร็จจนได้รับรางวัลโรงเรียนที่จัดสิ่งแวดล้อมดีเด่นมาตรฐานเหรียญทองระดับเขต เป็นต้น โรงเรียนอาจจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและส่งเสริมการเรียนรู้ ความร่วมมือจากนักเรียนและครู ตลอดจนนักการภารโรง การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น สวนสมุนไพร ปลูกผัก สวนครัว ไม้ ดอกไม้ประดับ สวนหิน สวนหย่อม สนามกีฬาในร่ม เช่น เล่นกีฬาบาสเกตบอลกีฬา วอลเลย์บอล และแบดมินตันสนามกีฬากลางแจ้ง เช่น เล่นกีฬาแชร์บอล แฮนด์บอล ตะกร้อ และ ฟุตบอล ห้องสำหรับเรียน และเล่นยืดหยุ่น ศิลปะป้องกันตัวห้องเรียน และเล่นเทเบิลเทนนิส สระ ว่ายน้ำ มีลานหมากไทย และซุ้มต่าง ๆ ใต้ต้นไม้สำหรับนั่งเล่นหรือพักผ่อนหย่อนใจ มีถนนรอบ สนามฟุตบอลสำหรับสัญจรภายในโรงเรียนได้อย่างสะดวกและปลอดภัย มีห้องสมุดของโรงเรียน ที่ได้มาตรฐาน มีบริการยืมหนังสือบริการวีดีทัศน์ เสียง เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4.3.3 สิ่งแวดล้อมในชุมชน นอกจากครูจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้ร่มรื่นน่าอยู่และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้แล้ว ครูจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จะต้องแนะนำแหล่งเรียนรู้และวิธีการแสวงหาความรู้แก่ผู้เรียนให้ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเห็นสภาพจริง ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเกิดผลถาวรแหล่งเรียนรู้ที่ครูควรแนะนำให้แก่ผู้เรียน เช่น โรงพยาบาลสถานสงเคราะห์คนชรา สถานบำบัดผู้ป่วยโรคเอดส์ วัดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี ไร่ประมง ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ นอกจากนี้ครูจะต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

5. บทบาทของครูในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีดังนี้

5.1 ครูสุศึกษาทุกคน ควรจะมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสุขภาพของนักเรียนทุกคนการที่นักเรียนจะมีสุขภาพดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ต่อไปนี้

5.1.1 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้จนเป็นสุขนิสัย

5.1.2 จัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร

5.1.3 ให้บริการอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ

5.1.4 ให้บริการน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดอย่างเพียงพอ

5.1.5 จัดสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการเล่นกีฬา

5.1.6 จัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬา

5.1.7 จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียน

5.2 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมีเจตคติที่ดี และสามารถปฏิบัติจนเป็นสุขนิสัย เป็นผลเกิดจากการที่ครูใช้ความพยายามในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของวิชาสุขศึกษา ดังปรากฏในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ได้วิเคราะห์หลักสูตร ในส่วนของวัตถุประสงค์ คำอธิบายรายวิชา จัดทำกำหนดการสอนและเขียนแผนการสอนแล้วใช้แผนการสอนในการสอนทุกครั้งจะมีการประเมินผล ตรวจสอบหาข้อบกพร่องหรือปัญหาแล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งต่อไป

5.3 จัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาดถูกสุขลักษณะและถูกหลักสุขาภิบาลในส่วนที่เป็นหัวหน้างานโภชนาการและคณะทำงานอาคารสถานที่ รับผิดชอบโรงอาหาร ได้วางแผนการบริหารและการจัดการภายในโรงอาหาร 5 ประการ คือ

5.3.1 นักเรียนได้รับการอบรมสั่งสอนนักเรียนและจัดทำระเบียบการใช้โรงอาหารให้นักเรียนปฏิบัติ โดยผู้ที่มาใช้บริการโรงอาหารจะต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และช่วยรักษาความสะอาดของสถานที่ซึ่งเป็นส่วนรวม เช่น นักเรียนต้องเข้าแถวซื้ออาหาร ต้องเก็บภาชนะที่รับประทานอาหารเสร็จแล้วไปไว้ในที่ที่จัดไว้ให้ นักเรียนจะต้องทิ้งขยะในถังขยะเปียกและขยะแห้ง

5.3.2 ลูกจ้างและภารโรงจะทำความสะอาดโรงอาหาร เมื่อใช้โรงอาหารเสร็จแล้วและทำความสะอาดพื้นใต้โต๊ะอาหารก่อนรับประทานอาหาร

5.3.3 ผู้จำหน่ายอาหาร ได้จัดทำระเบียบว่าด้วยการจำหน่ายอาหารขึ้น
สาระสำคัญของระเบียบนอกจากจะให้ผู้จำหน่ายอาหาร ปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายอาหารแล้ว
ผู้จำหน่ายอาหารจะต้องดูแลพื้นที่บริเวณร้านค้าของตนเองให้สะอาดอยู่เสมอ ให้มีการแยกเศษ
อาหารก่อนระบายน้ำทิ้งหากผู้จำหน่ายอาหารไม่ปฏิบัติตามระเบียบจะมีการเตือนเป็นลายลักษณ์
อักษรจนกระทั่งให้ออก

5.3.4 คณะทำงานโภชนาการจะช่วยดูแลความสะอาด และความเป็นระเบียบ
เรียบร้อยในโรงอาหาร โดยแบ่งเวรรับผิดชอบรายวัน ติดตามการใช้บริการ โรงอาหารของ
นักเรียนการทำความสะอาดของลูกจ้างและนักรการภารโรง การทำความสะอาดบริเวณร้านค้าของ
ผู้จำหน่ายอาหาร มีการบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน มีการประชุมปรึกษาหารือ วางแผน
แก้ปัญหาปรับปรุงพัฒนางานสม่ำเสมอและความร่วมมือจากทีมงาน

5.3.5 ปรับปรุงพัฒนาสถานที่และระบายน้ำทิ้ง โดยร่วมวางแผนกับฝ่ายบริหาร
ของโรงเรียน จัดสุขาภิบาลอาหาร จัดทำปอดักไขมันก่อนปล่อยน้ำเสียออกสู่ท่อระบายน้ำของ
เทศบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจะต้องเอื้ออำนวย และส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและ
จิตใจโรงเรียนจัดนักเรียนเป็นคณะ โดยแต่ละคณะได้ประกอบด้วยนักเรียนทั้ง 6 ระดับชั้น มี
อาจารย์ที่ปรึกษาประจำคณะนั้น ๆ มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
นักเรียนแต่ละห้องจะมีพื้นที่รับผิดชอบเป็นของตนเอง มีหน้าที่ดูแลความสะอาดและความเป็น
ระเบียบเรียบร้อยตลอดจนตกแต่งให้สวยงาม ครูจะเป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ กำลังใจ กำกับ
ติดตามและดูแลการทำงานในพื้นที่รับผิดชอบของนักเรียนจากการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่าง
นักเรียน ครู และนักรการภารโรงในการดูแลและจัดสิ่งแวดล้อม ผลที่ได้นอกจากจะช่วยให้นักเรียน
มีสุขภาพดีแล้ว โรงเรียนอาจได้รับรางวัลการจัดสิ่งแวดล้อมดีเด่นมาตรฐานเหรียญทอง การ
ให้บริการอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ นับเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่ทำให้ให้นักเรียนมีสุขภาพดี

นอกจากนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและปฏิบัติตนในการเลือกบริโภค
อาหารที่ถูกหลักโภชนาการแล้ว โรงเรียนจะต้องจัดสภาพภายในโรงอาหารให้พร้อมและ
เอื้ออำนวยต่อการบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการให้แก่ นักเรียน ครูในฐานะหัวหน้างาน
โภชนาการควรจัดทำระเบียบว่าด้วยการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน โดยสาระสำคัญในระเบียบ
นอกจากผู้จำหน่ายอาหารจะต้องช่วยดูแลสถานที่แล้วยังกำหนดให้จำหน่ายเฉพาะอาหารที่มี
ประโยชน์ มีการควบคุมปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมกับราคา ห้ามจำหน่ายอาหารใส่สี
สังเคราะห์ หรือสารปนปลอมอื่น ๆ ห้ามจำหน่ายของหมักดอง ทอफी ของขบเคี้ยวอื่น ๆ ยกเว้น
ถั่ว กำหนดให้ใช้ภาชนะบรรจุอาหารที่เป็น สแตนเลสแก้ว หรืออลูมิเนียม ห้ามใช้ภาชนะพลาสติก
หรือภาชนะเคลือบที่มีลวดลายภายใน มีการกำหนดให้มีการล้างภาชนะที่ถูกหลักสุขาภิบาล
อาหาร ควบคุมคุณภาพอาหาร ตรวจสอบสารปนปลอมในอาหารและเครื่องปรุง ตรวจสอบความ
สะอาดของมือผู้สัมผัสอาหาร และภาชนะบรรจุอาหาร โดยใช้ผ้าเช็ดมือ ครูในฐานะหัวหน้าชุมชน
ส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้ให้ความร่วมมือกับนักเรียนสมาชิกชุมชนส่งเสริมการคุ้มครอง
ผู้บริโภคและคณะทำงานโภชนาการ ในการติดตามควบคุมดูแล และตรวจสอบ ให้ผู้จำหน่าย

อาหารปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน ครู ควรร่วมกับนักเรียนสมาชิก ชุมชนส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค จัดทำโครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครอง ผู้บริโภค โดยการจัดบ้านนิเทศ จัดรายการ 1 นาทีเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค จัดทำแผ่นพับเพื่อการบริโภค ในเรื่องต่าง ๆ เช่น สิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภคการเสียเปรียบของผู้บริโภคหลักการคุ้มครอง ผู้บริโภค และหลักการเลือกซื้ออาหารและยา ได้ร่วมกันจัดทำโครงการสอดส่องดูแลสินค้าอาหาร และยาที่ไม่ได้คุณภาพ และอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพในโรงเรียนและชุมชน มีการสำรวจและ เก็บตัวอย่าง อาหารที่สงสัยว่าอาจเป็นอันตรายต่อ สุขภาพของผู้บริโภค ส่งไปตรวจสอบ ที่ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ผลที่ได้คือ นักเรียนสมาชิกชุมชนส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ ประสบการณ์ในการทำงาน เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมีความภาคภูมิใจในการทำงาน และเสียสละเพื่อส่วนรวม นักเรียนในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค การเลือกซื้อ เลือกใช้สินค้า อาหารยา และบริการต่าง ๆ ได้บริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการที่ โรงเรียนได้เลือกสรรไว้ให้แล้ว

5.4 การให้บริการน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดอย่างเพียงพอ จัดให้มีเครื่องกรองน้ำ และตู้น้ำเย็นสำหรับให้บริการน้ำดื่มแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีการตรวจสอบคุณภาพ น้ำดื่มและล้างไส้กรองในเครื่องกรองน้ำปีละ 1 ครั้งจัดให้มีภาชนะสำรองน้ำดื่มและน้ำใช้เมื่อ ปรุปาไม่ไหลผลที่ได้นักเรียนมีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาดอย่างเพียงพอ

5.5 จัดสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการเล่นกีฬา และออกกำลังกายครูมีส่วนร่วมในการ วางแผนและจัดให้มีสถานที่เล่นกีฬา ออกกำลังกาย มีสนามมีโรงยิมนาสตีก และมีสระว่ายน้ำ

5.6 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการออกกำลังกายและเล่นกีฬาในฐานะที่เป็นครูสุข ศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหมวดวิชา ให้เขียนโครงการแข่งขัน กีฬาต่อต้านยาเสพติดขึ้นเป็นโครงการพิเศษโดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ในการออกกำลังกายจัดโครงการว่ายน้ำภาคฤดูร้อนต่อต้านยาเสพติดให้นักเรียนมาฝึก ว่ายน้ำฟรี ซึ่งได้รับสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาล นอกจากนี้ยังจัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายใน เป็นประจำทุกปีจัดให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างห้อง เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอลและลานกีฬา ต่อต้านยาเสพติด

5.7 จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียน ครูเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาการ บริหารของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในโรงเรียน เช่น จัดให้มี สวนหย่อมตามอาคารต่าง ๆ มีซุ้มสำหรับนั่งพักผ่อน มีศาลาเฉลิมพระเกียรติ สวนเฉลิมพระ เกียรติและลานหมากไทย สำหรับให้นักเรียนได้พักผ่อนหย่อนใจในคาบว่าง หรือพักกลางวัน (นุสรณ์ จิตธรรมศิริ. 2544 : 24)

แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

วินัย วีระพัฒนานนท์ (2546 : 69-70) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือการสอนของครูหรือรูปแบบการเรียน การสอน ที่ครูนำมาใช้ในห้องเรียนแล้ว ยังมีปัจจัย หรือองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง อีกอย่างหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมทางการเรียน การสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมภายใน

โรงเรียน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมและจิตใจ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กล่าวคือเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนกับนักเรียน สภาพแวดล้อมด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม ด้านปฏิสัมพันธ์ เป็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกันและมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียน เมื่อสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเช่นนี้แล้ว ครูในฐานะที่รับผิดชอบทั้งการสอนและการจัดสภาพแวดล้อม จึงควรจัดสภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ จาโรลิเมคและฟอสเตอร์ (Jarolimekj & Foster. 1989 : 91-97 ; อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2539 : 31) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ คือ สภาพของห้องเรียนที่ดีควรส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและสังคมของนักเรียนอำนวยความสะดวกหรือสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุผล ส่งเสริมเสรีภาพทางวิชาการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันในบรรยากาศที่อบอุ่น และเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการห้องเรียน และควรเน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อห้องเรียนของตน

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ โดยในการดำเนินการควรให้บุคลากรทุกคน ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน โดยการดำเนินการอาจใช้กลยุทธ์การพัฒนา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการกิจกรรม 5 ส. โดยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีมาตรฐานระเบียบการดำเนินงาน หรือระเบียบปฏิบัติ มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมออย่างยั่งยืน

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยด้านสำคัญ 3 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ การพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและในบริเวณโรงเรียนให้มีสภาพด้านกายภาพที่สะอาด รมรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ มีความปลอดภัย และเหมาะสมกับการใช้งานช่วยให้นักเรียนเกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี มีความกระตือรือร้น มีความเป็นระเบียบ มีความระมัดระวังความปลอดภัยให้กับตนเอง เพื่อน ๆ และทรัพย์สินส่วนรวมเป็นอย่างดี

2. สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรม การแสดงออกในทางที่ดี หรือในทางบวก มีบรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความรักความอบอุ่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์.

3. สภาพแวดล้อมทางสังคม การปรับการเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของครูช่วยให้บรรยากาศในการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีพฤติกรรมในการแสดงออกในทางบวกมากขึ้น ครูมีการช่วยเหลือและมีการให้คำปรึกษาที่ คล้ายคลึงกันส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมี 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่

1. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรต้องสร้างเสริมให้เกิดความตระหนักให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงและพัฒนาห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีการเริ่มวางแผน มีการมอบหมายความรับผิดชอบ กับติดตามการปฏิบัติงาน และทบทวนการปฏิบัติงานของตนและกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน

2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน โดยใช้กิจกรรมสีพัฒนาบริเวณที่รับผิดชอบการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนา การระดมทรัพยากร และแนวคิด การปฏิบัติร่วมกันช่วยให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี การแสดงความมีน้ำใจ เกิดความรับผิดชอบอันส่งผลให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตามที่ Bob Miller ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย North-Texas ได้สรุปไว้ในคำสอนวิชา “การบริหารหลักสูตรสำหรับอุดมศึกษา” ว่าประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2546 : 73-75)

1. กลวิธีการสอน กลวิธีการสอนมีความสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด กลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การเรียนเป็นรายบุคคล การเรียนเป็นกลุ่ม การสอนแบบโปรแกรม (Program Instruction) การอุปมา การอุปนัย วิธีทางวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนแบบโครงงาน เป็นต้น

2. คุณภาพของเนื้อหา คุณภาพของเนื้อหาหรือข้อมูล que ผู้เรียนจะได้รับมีความสำคัญมากพอสมควรในบางครั้งมีความสำคัญมากกว่ากลวิธีการสอนเสียอีก เช่น การเตรียมการสอนการจัดเรียงลำดับความสำคัญมากน้อย และความหมายของเนื้อหา

3. ประสบการณ์เดิม ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ช้าหรือเร็วต่างกัน ซึ่งประสบการณ์เดิมจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กับความรู้หรือข้อมูลใหม่ที่แตกต่างกันไปในแต่ละคน รวมทั้งทำให้แต่ละคนมีความก้าวหน้าในการเรียนที่แตกต่างกัน

4. การจูงใจ การจูงใจที่ทำให้ผู้เรียน ได้เข้าไปร่วมในกระบวนการเรียนจะช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนยิ่งขึ้น การสร้างการจูงใจได้เป็นการก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

5. การให้รางวัล การให้รางวัลภายหลังจากกระบวนการเรียนแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้น แต่กรณีนี้บางทีก็ไม่จำเป็นสำหรับทุกคนเสมอไป เพราะบางคนอาจไม่ต้องการรางวัลอีกแล้วก็ได้

6. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่อยู่โดยรอบผู้เรียน เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ เสียง สีเป็นปัจจัยที่ทำให้การเรียนได้รับผลสัมฤทธิ์ดียิ่งขึ้น

7. ความสนใจ ถ้าผู้เรียนมีความสนใจในเนื้อหาที่เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้เรียนไม่สนใจเรื่องที่เรียนการรับรู้ก็จะช้าลงไปอีก

8. สภาพของผู้เรียน สภาพของตัวผู้เรียน เช่น การไม่รับประทานอาหารก่อนมาเรียน การที่ต้องทำงานหนักเกินไป การง่วงนอน อดคิดต่อครูผู้สอน เป็นต้น จะทำให้เกิดผลกระทบไปสู่ปัจจัยอื่น ๆ

9. การควบคุมระบบประสาทรับรู้ การเรียนที่ทำให้ข้อมูลผ่านเข้าไปยังประสาทรับรู้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เช่น ถ้าผู้เรียนไม่สามารถได้ยินเสียงชัดเจน ก็จะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ที่ดีได้

การสร้างบรรยากาศที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนมีแนวทาง ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2543 : 18-20)

1. สร้างความเป็นกันเองของครูควรสร้างความเป็นกันเองให้มากที่สุดระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน เช่น การจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม และมีชื่อกลุ่มพร้อมชื่อหัวหน้าและสมาชิก และอาจเขียนที่นั่งของนักเรียนไว้ที่โต๊ะด้วย

2. ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอารมณ์ดี

3. ใช้คำพูดที่แสดงออกมีเมตตา ไม่ใช้วาจาเยาะเย้ยถากถางนักเรียน หรือใช้อำนาจข่มขู่ให้นักเรียนกลัว ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนให้คำ “ชม” มากกว่าคำ “ติ”

4. ให้ความรักและความอบอุ่นแก่นักเรียนทุกคนจะมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่รักและการยอมรับของครูและเพื่อน ๆ ดังนั้นครูควรเป็นผู้เริ่มที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี ให้พยายามรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อที่จะได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับนักเรียนอาจจะใช้การสัมภาษณ์ถึงสภาพทั่ว ๆ ไปที่บ้าน งานอดิเรกที่นักเรียนชอบวิชาที่นักเรียนชอบหรือไม่ชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เช่น ใช้เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์ โดยให้นักเรียนสัมภาษณ์กันเป็นคู่ ๆ และแนะนำความสัมพันธ์นักเรียนทั้งห้องเป็นต้น

5. ให้ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ

6. ให้ความยุติธรรม ครูต้องไม่แสดงความรักที่เสื่อมล้ำ เช่น

6.1 ยอมรับนักเรียนที่ เรียนเก่ง เรียนไม่เก่ง เรียบร้อยและไม่เรียบร้อย

6.2 ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติอย่างสม่ำเสมอ

6.3 ต้องพยายามควบคุมอารมณ์ให้ได้ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน

ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

7. ให้ความไว้วางใจและยกย่อง เช่น เมื่อมอบหมายงานหรือไปงานให้แล้วให้นักเรียนทำกิจกรรมตามที่กำหนด ครูคอยเป็นที่ปรึกษาอยู่ห่าง ๆ จะทำให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน เข้าใจตนเอง รับผิดชอบตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเอง

8. มีความไวในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ในขณะที่ครูกำลังสอนเมื่อสังเกตเห็นว่านักเรียนไม่สนใจครูอาจจะเปลี่ยนกิจกรรม หรือเปลี่ยนเทคนิคการสอนเพื่อให้นักเรียนหันมาสนใจบทเรียนตามเดิม

9. มีการยอมรับและนับถือการที่ครูเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ยอมรับว่านักเรียนทุกคนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่าและสามารถเรียนได้อย่างแท้จริงจะมีผลต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนครูให้โอกาสแสดงความรู้สึกโดยใช้วิธีสอนต่าง ๆ เช่น บทบาทสมมุติ หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง

10. ให้นักเรียนทุกคนมีบทบาทในการสร้างความคิด เช่น

10.1 นักเรียนคนที่เรียนเก่งวิชาคณิตศาสตร์อาจจะช่วยติวให้นักเรียนที่เรียน

อ่อน

10.2 นักเรียนที่เรียนเก่งทางพลศึกษา ให้มีโอกาสช่วยผู้ที่ไม่เก่งหรือ

อ่อนแอ

11. ไม่แสดงพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ ครูต้องพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ให้เกิดซ้ำ ๆ เป็นประจำเพราะจะทำให้นักเรียนท้อได้ว่าครูจะเริ่มต้นทำอะไร และทำอย่างไร ก่อให้เกิดบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนไม่สนใจและไม่กระตือรือร้นในการเรียน

12. ให้แรงเสริมหรือรางวัล ครูควรมีการให้กำลังใจนักเรียนที่มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและตามความเหมาะสม เช่น ชมเชยนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมถึงการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพราะจะทำให้ผู้ที่ได้รับการชมเชยมีความภาคภูมิใจนักเรียนคนอื่นจะให้เห็นแบบอย่างที่ดี

การจัดบรรยากาศห้องเรียนและห้องพิเศษอื่น ๆ

1. การจัดบรรยากาศให้น่าอยู่ ให้ความเพลิดเพลิน เป็นสถานที่ให้ค้นคว้า ทำกิจกรรมเสริมสร้างเจตคติแห่งประชาธิปไตย สร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้การจัดห้องเรียนควรยึดหลักดังนี้ (อรรวรรณ กิมะพันธ์. 2542 : 358-359)

1.1 การจัดห้องควรให้ยืดหยุ่นได้ความเหมาะสม

1.2 จัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างทุกด้านโดยจัดอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมหรือหนังสืออ่านประกอบไว้ตามมุมห้อง เพื่อนักเรียนจะได้ค้นคว้าทำกิจกรรม ควรติดอุปกรณ์ รูปภาพ และผลงานไว้เพื่อเกิดการเรียนรู้

1.3 จัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น สภาพแวดล้อมทางกาย สติปัญญาอารมณ์ และสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการเรียนของนักเรียนจัดกระถางต้นไม้ประดับ-ห้องเรียน จัดให้มีที่ว่างในห้องเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรม ให้นักเรียนได้รับความสะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน

1.4 การจัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม โดยรักษาความสะอาดของพื้นห้องเรียน โต๊ะ ม้านั่ง ขอบประตู หน้าต่าง กระดานดำ แปรงลบกระดาน ฝาผนัง เพดานซอกมุมของห้อง ส่วนถึงขยจะต้องล้างทำความสะอาดทุกวันเพื่อไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น บริเวณที่ตั้งถึงขยจะต้องดูแลเป็นพิเศษเพราะเป็นแหล่งเกิดเชื้อโรค

1.5 การจัดห้องเรียนเพื่อสร้างความเป็นระเบียบของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น การจัดโต๊ะ การจัดตู้ ชั้นวางของและหนังสือ การหยิบอุปกรณ์มาใช้ต้องรู้จักฝึกให้นักเรียนนำไปเก็บไว้ในที่เดิมจะช่วยให้นักเรียนเคยชินต่อความเป็นระเบียบ

2. ห้องพิเศษมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก ห้องดังกล่าวควรมีวัสดุ อุปกรณ์ให้ครบถ้วน จัดบรรยากาศให้เป็นสถานที่ที่น่าอยู่ น่าเรียน และน่าปฏิบัติงาน ห้องพิเศษที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน เช่น

2.1 ห้องพยาบาล จัดบรรยากาศให้รู้สึกว่าเป็นห้องพักผ่อนจริง ๆ ควรมีครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น โต๊ะปฏิบัติงาน ตู้ยา เตียงพร้อมเครื่องนอน ตู้เก็บอุปกรณ์ อุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานและต้องจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ

2.2 ห้องสมุดถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้เป็นมุมหนังสือก็ได้ ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ควรเป็นห้องสมุดที่กว้าง ยาว ที่สามารถบรรจุนักเรียนได้อย่างน้อย 2 ห้องเรียน

2.3 ห้องวิทยาศาสตร์ นอกจากจะใช้เก็บอุปกรณ์แล้วควรมีที่ที่เหมาะสมกับการทดลอง

2.4 ห้องพัสดุ ควรจัดหิ้ง ชั้น จัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบ มีประตูที่แข็งแรงมั่นคง

สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็กมาก ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาจัดเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียนเด็กจะต้องประสบกับสิ่งแวดล้อมและสนองตอบสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอโดยธรรมชาติสิ่งแวดล้อมย่อมมีทั้งคุณและโทษปะปนกันอยู่นอกจากนี้การจัดห้องเรียนให้มีความพร้อมความเหมาะสมของห้องเรียน อุปกรณ์ในห้อง ตลอดจนการตรวจสอบความปลอดภัยก็เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ทำให้นักเรียนมีความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายจิตใจและทรัพย์สินของนักเรียน (พัฒน์ สุจำนง. 2541 : 272-275)

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีส่วนช่วยให้บรรยากาศในโรงเรียนเป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารและครูมีหน้าที่บริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตใจ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งภายในและภายนอกจะช่วยให้ผู้พบเห็นประทับใจ ผู้ที่อยู่ก็สบายใจช่วยส่งเสริมด้านระเบียบวินัยโดยทางอ้อมซึ่งส่งผลต่อการเรียนการสอนโดยตรงอีกด้วย

จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

การจัดการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา แบ่งตามลักษณะของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็น 3 อย่าง ดังนี้ (คงศักดิ์ ธาตุทอง. 2550 : 22 - 24)

1. การศึกษาในสิ่งแวดล้อม (Education in the Environment) การศึกษาในสิ่งแวดล้อมเป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมโดยตรงการเรียนการสอนจึงควรเป็นการเรียนนอกห้องเรียนหรือการทำกิจกรรมภาคสนาม และมีการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสังเกตการวาดภาพ และการสัมภาษณ์ เป็นต้น โดยหวังว่าการเรียนแบบนี้จะช่วยให้คนเรียนเข้าใจความสัมพันธ์และความสลับซับซ้อนของธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาจิตสำนึกและให้ความร่วมมือในการสงวนรักษาและดูแลสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของตัวเอง

2. การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Education about the Environment) เนื่องจากมีความเชื่อว่าการมีความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมยังไม่เพียงพอ

พอที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาดได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้มนุษย์ได้เข้าใจกระบวนการทางธรรมชาติ และผลกระทบอันเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาแบบนี้จึงเป็นการเน้นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น นิเวศวิทยา วงจรชีวิต ประชากรศึกษา และผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่าง ๆ ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ว่าสิ่งแวดล้อมธรรมชาติทำงานอย่างไร เพื่อที่จะช่วยรักษาให้เกิดความสมดุลและมีความยั่งยืนตลอดไป

3. การศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม (Education for the Environment) การศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้เกิดความใส่ใจและความสามารถที่จะปรับวิถีการดำเนินชีวิต ตลอดจนเกิดความสามารถในการพิจารณาสิ่งแวดล้อมอย่างพินิจพิเคราะห์ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างเหมาะสมและชาญฉลาด อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้หรือรสนิยมในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาในสิ่งแวดล้อมและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งสามประการ เป็นเสมือนขั้นตอนพื้นฐานของการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา การศึกษาในสิ่งแวดล้อมและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ และมีข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเจตคติและทักษะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ส่วนการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน สภาพการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาในปัจจุบันมักจะสอนในรูปแบบของการศึกษาในสิ่งแวดล้อมและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ส่วนการเรียนการสอนในรูปแบบของการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักเจตคติ ค่านิยม ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมนั้นยังมีน้อยมาก ดังนั้นครูหรือนักสิ่งแวดล้อมศึกษาจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะเกี่ยวกับการสอนเพื่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงเพื่อที่เราจะได้ช่วยกันสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา

นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทยไม่มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่มีการระบุถึงประเด็นต่าง ๆ ที่พิจารณาได้ว่าเป็นหลักการและเหตุผลและแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาในประเทศไทยในด้านกฎหมาย ด้านนโยบาย และแผนสำคัญต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 7-12) ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในมาตรา 66 กล่าวว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอิสรภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนใน

การอนุรักษ์บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น และการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับภาครัฐ ทั้งในด้านการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมปี 2535 ในมาตรา 6 ว่า เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ในการได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับ เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติหรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้าหรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

3. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2545 (ฉบับปรับปรุง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2553 (ฉบับที่ 3) มาตรา 6 ได้กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรา 8 จัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 15 จัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาตรา 23 การเรียนรู้และบูรณาการในเรื่องความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและ ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้ง ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2555 - 2559) ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กล่าวถึงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนี้ ให้มีการรักษาทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้

ประโยชน์ จัดให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการพัฒนากระบวนการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการดูแลทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ และการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งอย่างสันติ รวมทั้งการป้องกันภัยพิบัติ รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดมลพิษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีกลไกกำหนดจุดยืนต่อพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศ

5. นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีความมุ่งหมายควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะยังผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนนโยบายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์ให้แก่ผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐนักรเมืองทุกระดับ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดการประสานแนวคิดทางด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และนโยบายการศึกษาและประชาสัมพันธ์ เพื่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็ง และเกิดขบวนการ ความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างบรรยากาศในห้องเรียน

การสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน จะทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนและเป็นเป้าหมายการพัฒนาความสำเร็จในการเรียน โดยมีแนวทางการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 4)

1. จัดแสงสว่างให้เพียงพอ
2. จัดห้องเรียนให้สะอาด มีระเบียบ
3. ห้องเรียนปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก
4. มีการจัดอุปกรณ์การสอนให้พอเหมาะ
5. โต๊ะครู ควรวางในตำแหน่งที่มองเห็นนักเรียนได้ทั่วถึงเหมาะกับการ

จัดรูปแบบการจัดที่นั่งนักเรียน ไม่เกะกะ

6. โต๊ะเรียนและเก้าอี้ ควรเป็นโต๊ะเดี่ยว ไม่หนักเกินไป มีขนาดพอเหมาะ สะดวกต่อการเคลื่อนย้าย การจัดควรเปลี่ยนไปตามรูปแบบต่าง ๆ ตามกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

7. กระดานชอล์ก ควรมีความกว้างพอเหมาะ สีที่ควรใช้สีเขียว

8. ตู้หรือชั้นสำหรับวางของ ควรวางไว้รอบ ๆ ชั้นเรียน เพื่อเก็บเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์การสอน หนังสือต่าง ๆ สมุดแบบฝึกหัด อุปกรณ์ทำความสะอาดห้องหรือเครื่องใช้ของนักเรียน สิ่งเหล่านี้ควรเก็บเป็นหมวดหมู่ วางให้เรียบร้อย สวยงาม

9. ป้ายนิเทศ ควรติดไว้สองข้างกระดานชอล์ก เพื่อติดข่าวสารหรือผลงานของนักเรียน การจัดป้ายนิเทศ ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันจัดโดยให้สอดคล้องกับบทเรียน

และเหตุการณ์ในปัจจุบัน เช่น วันปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันเด็ก เป็นต้น ควรมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและทันกับเหตุการณ์

10. บัตรคำ แผนภูมิ และแผนผัง หลังจากใช้ในการเรียนการสอนแล้วควรนำมาติดไว้ในห้องเรียนประมาณ 2 สัปดาห์

11. ภาพ ภาพที่นำมาติดในห้องเรียน ควรเป็นภาพถ่าย ภาพพิมพ์ และภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในวิชาต่าง ๆ ภาพต้องมีขนาดใหญ่พอสมควรชัดเจน มีสีสันสวยงามเพื่อดึงดูดความสนใจ และที่สำคัญภาพเหล่านี้ควรเปลี่ยนไปตามเนื้อหาของบทเรียนแต่ละบท คำนึงถึงการจัดให้ได้สัดส่วนพอดี สวยงามน่ามอง

12. การจัดให้มีการแสดงผลงาน ครูควรนำผลงานดีเด่นของนักเรียนมาแสดง เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนและการผลิตผลงานของตนเองต่อไป นักเรียนคนอื่น ๆ จะเกิดความคิดที่จะผลิตผลงานของตนเองบ้าง

13. การจัดให้มีมุมเสริมความรู้ กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ครูควรจัดมุมเสริมความรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามความจำเป็นและความเหมาะสม เช่น มุมภาษาไทย มุมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มุมสร้างเสริมลักษณะนิสัย มุมการงานและพื้นฐานอาชีพและมุมหนังสือ เป็นต้น ซึ่งการจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้หากเป็นไปได้ ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเพราะจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและช่วยกันใช้และรักษาอย่างทะนุถนอม การสร้างบรรยากาศที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนมีแนวทางดังนี้ (กรมวิชาการ, 2543 : 18-20)

1. สร้างความเป็นกันเองครูควรสร้างความเป็นกันเองให้มากที่สุด ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน เช่น การจัดที่นั่งเป็นกลุ่ม และมีชื่อกลุ่มพร้อมชื่อหัวหน้า และสมาชิก และอาจเขียนแผนที่ที่นั่งของนักเรียนไว้ที่โต๊ะด้วย

2. ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอารมณ์ดี

3. ใช้คำพูดที่แสดงความเมตตา ไม่ใช่วาจาเยาะเย้ยถากถางนักเรียน หรือใช้อำนาจข่มขู่ให้นักเรียนกลัว ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียน ให้คำ "ชม" มากกว่า "ติ"

4. ให้ความรักและความอบอุ่นนักเรียนทุกคนควรจะมีความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่รักและการยอมรับของครูและเพื่อน ๆ ดังนั้น ครูควรเป็นผู้เริ่มที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยพยายามรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะได้มีการปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับนักเรียน อาจจะใช้การสัมภาษณ์ถึงสภาพทั่วไป ๆ ไปทางบ้าน งานอดิเรกที่นักเรียนชอบวิชาที่นักเรียนชอบหรือไม่ชอบ ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เช่น ใช้เทคนิคกลุ่มสัมพันธ์โดยให้นักเรียนสัมภาษณ์กันเป็นคู่ ๆ และแนะนำคู่สัมภาษณ์นักเรียนทั้งห้อง เป็นต้น

5. ให้ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ

6. ให้ความยุติธรรม ครูต้องไม่แสดงความรักที่เหลื่อมล้ำ เช่น

6.1 ยอมรับนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนไม่เก่ง เรียบร้อยและไม่เรียบร้อย

6.2 ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยใจเป็นกลางไม่มีอคติอย่างสม่ำเสมอ

6.3 ต้องพยายามควบคุมอารมณ์ให้ได้ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือ

นักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

7. ให้ความไว้วางใจและยกย่อง เช่น เมื่อมอบหมายงานหรือไปงานให้แล้วให้นักเรียนทำกิจกรรมตามที่กำหนด ครูคอยเป็นที่ปรึกษาอยู่ห่าง ๆ จะทำให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน เข้าใจตนเองรับผิดชอบตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเอง

8. มีความไวในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ในขณะที่ครูกำลังสอนเมื่อสังเกตเห็นว่านักเรียนไม่สนใจ ครูก็อาจจะเปลี่ยนกิจกรรม หรือเปลี่ยนเทคนิคในการสอนเพื่อให้ทุกคนหันมาสนใจบทเรียนตามเดิม

9. มีการยอมรับและนับถือการที่ครูเห็นคุณค่าในตัวนักเรียน ยอมรับว่านักเรียน ทุกคนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่าและสามารถเรียนรู้ได้อย่างจริงจัง จะมีผลต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ครูให้โอกาสแสดงความรู้สึกโดยใช้วิธีสอนต่าง ๆ เช่น บทบาทสมมติ หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง

10. ให้นักเรียนทุกคนมีบทบาทในการสร้างความดี เช่น

10.1 นักเรียนคนที่เรียนเก่งวิชาคณิตศาสตร์อาจจะช่วยติวให้นักเรียนที่เรียนอ่อน

10.2 นักเรียนที่เรียนเก่งทางพลศึกษา ให้มีโอกาช่วยผู้ที่ไม่เก่งหรืออ่อนแอ

11. ไม่แสดงพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ ครูต้องพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนไม่ให้กระทำซ้ำ ๆ กันเป็นประจำเพราะจะทำให้เรียนหายได้ว่าครูจะเริ่มต้นทำอะไรและทำอย่างไรก่อให้เกิดบรรยากาศที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนไม่สนใจและไม่กระตือรือร้นในการเรียน

12. ให้แรงเสริมหรือรางวัล ครูควรมีการให้กำลังใจนักเรียนที่มีจุดเด่นด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และตามความเหมาะสม เช่น ชมเชยนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมถึงการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพราะจะทำให้ผู้ที่ได้รับการชมเชยมีความภาคภูมิใจนักเรียนคนอื่น ๆ ก็จะได้เห็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

การจัดบรรยากาศห้องเรียนและห้องพิเศษอื่น ๆ

1. ห้องเรียน ควรจัดบรรยากาศให้น่าอยู่ ให้ความเพลิดเพลิน เป็นสถานที่ให้การค้นคว้า ทำกิจกรรม เสริมสร้างเจตคติแห่งประชาธิปไตย สร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การจัดห้องเรียนควรยึดหลัก ดังนี้ (อรรชรณ กิมะพันธ์. 2542 : 358)

1.1 การจัดห้องควรให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

1.2 จัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างทุกด้าน โดยจัดอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมหรือหนังสืออ่านประกอบไว้ตามมุมห้อง เพื่อให้นักเรียนจะได้ค้นคว้าทำกิจกรรม ควรติดอุปกรณ์รูปภาพและผลงานไว้เพื่อเกิดการเรียนรู้

1.3 จัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น สภาพแวดล้อมทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และการเรียนของนักเรียน จัดกระถางต้นไม้ ประดับห้องเรียน จัดที่ว่างของห้องเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรม ให้นักเรียนได้รับความสะดวกสบายเหมือนอยู่ที่บ้าน

1.4 การจัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม โดยรักษาความสะอาดของพื้นห้องเรียน โต๊ะ ม้านั่ง ขอบประตู หน้าต่าง กระจาดานดำ แปรงลบกระดาน ฝาผนังเพดาน ซอกมุมของห้อง ส่วนถังขยะต้องล้าง ทำความสะอาดทุกวันเพื่อไม่ให้ส่งกลิ่นเหม็น บริเวณที่ตั้งถังขยะต้องดูแลเป็นพิเศษ เพราะเป็นแหล่งเกิดเชื้อโรค

1.5 การจัดห้องเรียนเพื่อสร้างความเป็นระเบียบ ของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น การจัดโต๊ะ ชั้นวางของและหนังสือ การหยิบอุปกรณ์มาใช้ต้องรู้จักฝึกให้นักเรียนนำไปเก็บไว้ในที่เดิมจะช่วยให้นักเรียนเคยชินต่อความเป็นระเบียบ

2. ห้องพิเศษ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก ห้องดังกล่าวควรมีวัสดุอุปกรณ์ให้ครบถ้วน จัดบรรยากาศให้เป็นสถานที่น่าอยู่ น่าเรียนรู้และนำไปปฏิบัติงาน ห้องพิเศษที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน เช่น

2.1 ห้องพยาบาล จัดบรรยากาศให้รู้สึกว่าเป็นห้องพักผ่อนจริง ๆ ควรมีครุภัณฑ์ ที่จำเป็น เช่น โต๊ะปฏิบัติงาน ตู้ยา เตียงพร้อมเครื่องนอน ผ้าเย็บตู้เก็บอุปกรณ์ เก็บบัตร ภาพโปสเตอร์ อ่างล้างมือ เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง สิ่งของทุกชิ้นจะต้องเก็บเป็นระเบียบ

2.2 ห้องสมุด ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้มุมหนังสือก็ได้ ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ควรมีห้องสมุดที่มีความกว้าง ยาวที่สามารถบรรจุนักเรียนได้อย่างน้อย 2 ห้องเรียน

2.3 ห้องวิทยาศาสตร์ นอกจากจะใช้เก็บอุปกรณ์แล้ว ควรมีที่เหมาะสมกับการทดลอง

2.4 ห้องพัสดุ ควรจัดห้อง ขึ้น จัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบ มีประตูที่แข็งแรงมั่นคง

การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้ (อรุณรัตน์ กิมะพันธ์. 2542 : 358)

1. ห้องเรียนสะอาด ปราศจากฝุ่นละออง และสิ่งรกรุงรังต่าง ๆ โดยจัดให้เป็นระเบียบน่าดูและถูกสุขลักษณะ

2. ห้องเรียนควรมีแสงสว่างอย่างเพียงพอ ถ้าแสงสว่างจากธรรมชาติไม่เพียงพอจะต้องติดหลอดไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่างให้เพียงพอ

3. ห้องเรียนจะต้องไม่ร้อนอบอ้าว มีอากาศถ่ายเทสะดวก อาจใช้พัดลมหรือเครื่องปรับอากาศช่วย

4. ห้องเรียนจะต้องปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก เพราะเสียงดังจะรบกวนสมาธิของผู้เรียน

5. ขนาดของห้องเรียนจะต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน เพื่อสามารถเปลี่ยนที่นั่งให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมและวิธีสอนแบบต่าง ๆ

6. ห้องเรียนจะต้องมีเครื่องมือและเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเรียนการสอนพอสมควร เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องเล่นวีดีทัศน์ เป็นต้น

7. โต๊ะ เก้าอี้ มีขนาดเหมาะสมกับรูปร่างของนักเรียน โต๊ะของครู ควรจัดให้อยู่ในสภาพที่สามารถมองเห็นผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ตามที่ บ็อบ มิลล์เลอร์ (Bob Miller) ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัย North Texas ได้สรุปไว้ในคำสอนวิชา “การบริหารระบบหลักสูตรสำหรับอุดมศึกษา” ว่าประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (Bob Miller. 1983 ; อ้างถึงใน วินัย วีระวัฒนานนท์. 2546 : 73)

1. กลวิธีการสอน กลวิธีการสอนมีความสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด กลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ใช้ เช่น การบรรยายอภิปราย การเรียนเป็นรายบุคคลเป็นกลุ่ม การสอนแบบโปรแกรม (Program Instruction) การอุปมาอุปนัย วิธีวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

2. คุณภาพของเนื้อหา คุณภาพของเนื้อหาหรือข้อมูลที่ผู้เรียนจะได้รับ ในบางครั้งก็มีความสำคัญยิ่งกว่ากลวิธีที่จะใช้สอนเสียอีก เช่น การจัดเตรียม เรียงลำดับ และ ความหมายของเนื้อหา

3. ประสบการณ์เดิม ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ช้าได้เร็วต่างกัน ซึ่งประสบการณ์เดิมจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กับความรู้หรือข้อมูลใหม่ที่ต่างกันไปในแต่ละคน รวมทั้งทำให้แต่ละคนมีความก้าวหน้าในการเรียนที่แตกต่างกัน

4. การจูงใจ การจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าไปร่วมในกระบวนการเรียนจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนยิ่งขึ้น การสร้างการจูงใจได้ก็เท่ากับการก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้ว

5. การให้รางวัล การให้รางวัลหลังจากกระบวนการเรียนแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น แต่กรณีนี้บางทีก็ไม่จำเป็นสำหรับทุกคนเสมอไป เพราะบางคนอาจไม่ต้องการรางวัลอีกแล้วก็ได้

6. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่อยู่โดยรอบผู้เรียน เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ เสียง เป็นปัจจัยที่ทำให้การเรียนได้รับผลสัมฤทธิ์ดียิ่งขึ้น

7. ความสนใจ ถ้าผู้เรียนมีความสนใจเนื้อหาที่เรียน จะทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้เรียนไม่สนใจเรื่องที่เรียนการรับรู้ก็จะช้าลงไปอีก

8. สภาพของผู้เรียน สภาพของตัวผู้เรียน เช่น การไม่ได้รับประทานอาหาร ก่อนมาเรียน การที่ต้องทำงานหนักเกินไป การว่างนอน ฯลฯ จะทำให้เกิดผลกระทบไปสู่ปัจจัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

9. การควบคุมระบบประสาทรับรู้ การเรียนที่ทำให้ข้อมูลผ่านไปยังประสาทรับรู้ ทำได้จะให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น เช่น ถ้าผู้เรียนไม่สามารถได้ยินคำตอบชัดเจน ก็จะทำให้ไม่เกิดการเรียนขึ้นได้

การสร้างค่านิยมแบบ รัธท์ (Raths) รูปแบบของการสร้างค่านิยมตามแบบของ รัธท์ (Raths) และพวกของเขาเป็นแบบที่นักการศึกษาในสหรัฐอเมริกานำไปใช้กันมากและ

นับเป็นแบบ ของค่านิยมส่วนบุคคล (Personal Values) ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการสอนค่านิยมทางสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถทำให้บุคคลนำไปปฏิบัติได้จริง ตามแบบของ รัธท์ (Raths) นั้นค่านิยมจะเกิดได้จากกระบวนการดังต่อไปนี้ (วินัย วีระพัฒนานนท์. 2546 : 112-113 ; อ้างถึงใน Bank James. 1977)

1. การเลือกอย่างอิสระ ให้ผู้เรียนเลือกค่านิยมในเรื่องใด ๆ ได้อย่างอิสระเสรี โดยผู้สอนจะไม่ชี้แนะหรือตำหนิสิ่งที่ผู้เรียนได้เลือก
 2. การแสวงหาทางอื่น ให้ผู้เรียนทดลองหาแนวทางอื่น ๆ ซึ่งอาจมีขึ้นอีกได้
 3. การหาผลกระทบ ให้ผู้เรียนหาผลกระทบสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากแนวทางต่าง ๆ ที่หาได้ในทุก ๆ แนวทาง
 4. การเลือกค่านิยม ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกค่านิยมจากค่านิยมต่าง ๆ ที่หาไว้ได้ ซึ่งเป็นค่านิยมที่เขาพอใจที่สุด
 5. การยืนยันเจตนารมณ์ ให้ผู้เรียนได้แสดงให้ผู้อื่นได้รู้ถึงเจตนารมณ์หรือเหตุผลในการเลือกค่านิยมของเขา
 6. การกระทำ ให้ผู้เรียนได้นำเอาค่านิยมที่เขาได้เลือกสรรไว้แล้วไปทดลองใช้ในสถานการณ์บางอย่าง
 7. การกระทำซ้ำ ๆ ในชีวิตจริง สิ่งที่ผู้เรียนจะได้กระทำในสถานการณ์บางอย่างจะได้ถูกนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งต่อไปจะติดเป็นนิสัยได้อย่างถาวร
- จากรูปแบบการสร้างค่านิยมของ รัธท์ (Raths) สามารถนำไปใช้ในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา เรื่อง การสร้างค่านิยมในการรักษาความสะอาดสถานที่สาธารณะซึ่งควรดำเนินวิธีการสอน ดังนี้
1. ให้ผู้เรียนบอกวิธีการรักษาความสะอาดของสถานที่สาธารณะ ตามทัศนคติของเขา หรือการรักษาความสะอาดตามแนวทางที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน
 2. ให้ผู้เรียนช่วยกันบอกแนวทางการรักษาความสะอาดอื่น ๆ ที่เป็นไปได้
 3. ให้ผู้เรียนพิจารณาถึงผลกระทบที่จะตามมาจากวิธีการต่าง ๆ ข้างต้น
 4. ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกวิธีที่คิดอย่างมีเหตุผลแล้วว่าเป็นวิธีที่จะรักษาความสะอาดของสถานที่สาธารณะได้ดีที่สุด
 5. ให้ผู้เรียนรายงาน ทำรายงาน เสนอแนะต่อบุคคลอื่นเกี่ยวกับวิธีการรักษาความสะอาดที่ตนเลือก
 6. ให้ผู้เรียนนำวิธีการรักษาความสะอาดที่ตนเลือกไปทดลองปฏิบัติ
 7. ให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เป็นปกติ เพื่อให้ติดเป็นนิสัยและเป็นค่านิยมที่จะยึดปฏิบัติในแบบเดียวกันต่อไป
- จากข้อเสนอของการสร้างค่านิยมของนักการศึกษาหลายท่านดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า การสอนสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดค่านิยม จึงควรจะต้องได้รับความรู้ต่อไปนี้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้เรียน คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงสร้างทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่ นิเวศวิทยาและระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนั้นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

2. สังคมและวัฒนธรรม สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอีกส่วนหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วยและอีกประการหนึ่งจำเป็นจะต้องเรียนรู้หรือทำความเข้าใจถึงบทบาทของวัฒนธรรมที่มีต่อกิจกรรมของมนุษย์และบทบาทของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีส่วนช่วยให้บรรยากาศในโรงเรียนเป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้บริหาร และครูมีหน้าที่บริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เกิดและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตใจ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งภายในและภายนอกจะช่วยให้ผู้พบเห็นประทับใจ ผู้อยู่ก็สบายใจช่วยส่งเสริมด้านระเบียบวินัยโดยทางอ้อม ซึ่งส่งผลต่อการเรียนการสอนโดยตรงอีกด้วย

ทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA

PDCA มาจากคำภาษาอังกฤษ 4 คำ ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) Act (ดำเนินการให้เหมาะสม)

แนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ "วงจร Shewhart" จนกระทั่งราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่อย่าง กว้างขวางโดย W.Edwards Deming ปรมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียกวงจรนี้ว่า " วงจร Deming "

เมื่อเริ่มแรก Deming ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ 4 ฝ่าย ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพ และความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย และฝ่ายวิจัย ความสัมพันธ์ทั้ง 4 ฝ่ายนั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยให้ถือว่าคุณภาพจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับกับวงจร Deming ได้ถูกดัดแปลงให้เข้ากับวงจรการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (ซึ่งในระยะเริ่มแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) แต่ยังไม่สามารถใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่ฝ่ายบริหารกำหนดแผนงานและตั้งเป้าหมายสำหรับพนักงาน พนักงานก็ต้องลงมือปฏิบัติ

ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้น ในขณะที่ผู้ตรวจสอบคอยตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นระยะๆ และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ หากการปฏิบัติงานมีความผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายก็จะได้แก้ไขได้ทันที พนักงานที่สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายก็จะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายก็จะถูกประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่ำ การดำเนินงานในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าค่อนข้างแข็งแกร่ง นอกจากผู้บริหารจะไม่ประเมินศักยภาพของพนักงานซึ่งเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานแล้วยังขาดวิสัยทัศน์ที่ดีในเรื่องของการประสานงานภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้พนักงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม วงจร Deming ได้พัฒนาไปในทิศทางที่นุ่มนวลขึ้น ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบริหารงาน 2 อย่าง นั่นก็คือ การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนในหน่วยงาน โดยผู้บริหารยังคงเป็นผู้กำหนดแผนงาน แต่จะสื่อสารผ่านช่องทางหัวหน้างานและพนักงานตามลำดับขั้นเป้าหมายถูกกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมเป็นไปได้

เราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด เราอาจเริ่มด้วยการปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนที่จะก้าวไปสู่การปรับปรุงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

วงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุก ๆ เรื่อง นับตั้งแต่กิจกรรมส่วนตัว เช่น การปรุงอาหาร การเดินทางไปทำงานในแต่ละวัน การตั้งเป้าหมายชีวิต การดำเนินงานในระดับบริษัท จนกระทั่งในระดับสถาบันการศึกษา หรือที่นำมาใช้ในระบบประกันคุณภาพการศึกษา

โครงสร้างของวงจร PDCA

ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนของวงจร PDCA ประกอบด้วย "การวางแผน" อย่างรอบคอบเพื่อ " การปฏิบัติ " อย่างค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึง "ตรวจสอบ" ผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิภาพที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ โดยสรุปแล้ว การวางแผนช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบัน พร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการผสมผสานประสบการณ์ ความรู้ และทักษะอย่างลงตัว โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ ประเภทที่ 1 การวางแผนเพื่ออนาคตเป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถ

ควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้นประเภทที่ 2 การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปัจจุบัน

ขั้นตอนการปฏิบัติ (DO)

ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย เราไม่ควรปล่อยให้ถึงวินาทีสุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้าที่เกิดขึ้น หากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นอน เพื่อจะได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แต่ขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่า การปฏิบัติในขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องรู้ว่า จะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไปนี้

1. มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้
2. ให้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม
3. ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้
4. เปลี่ยนเป้าหมายใหม่

PDCA (Plan-Do-Check-Act)

เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน 4 ขั้น คือ วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนไปเรื่อย ๆ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น โดยตลอดวงจร PDCA นี้ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.ซีวฮาร์ท ต่อมา ดร.เดมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ขั้นตอนแต่ละขั้นของวงจร PDCA มีรายละเอียด ดังนี้

1. Plan (วางแผน) หมายความว่ารวมถึงการกำหนดเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายในการวางแผน จะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่

2. DO (ปฏิบัติ) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของ สภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ในกรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นงานใหม่หรือ งานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากอาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรม ก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึก ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3. Check (ตรวจสอบ) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผน หรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรค ต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพ ของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติงาน จะต้องตรวจสอบด้วย ว่าการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน

4. Act (การปรับปรุง) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้วการปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการ ทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

สรุปได้ว่า การบริหารงานในระดับต่าง ๆ ทุกระดับตั้งแต่เล็กที่สุดคือการปฏิบัติงานประจำวันของบุคคลคนหนึ่งจนถึงโครงการในระดับใหญ่ที่ต้องใช้ กำลังคนและเงินงบประมาณจำนวนมากย่อมมีกิจกรรม PDCA เกิดขึ้นเสมอ โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ครบวงจรบ้าง ไม่ครบวงจรบ้างแตกต่างกัน ตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กรจะมีวงจร PDCA อยู่หลาย ๆ วง วงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ ขององค์กรเป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องปฏิบัติ (P) โดยนำ

แผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงาน ประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กร แผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมากก็จะต้องแบ่งกระจาย ความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลาย ๆ วงโดยมีความเชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทั้งหมดจะรวมกันเป็น (D) ขององค์กร นั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับเปลี่ยนใหม่ ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริงและทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

กลยุทธ์ในการพัฒนา

1. การประชุมระดมความคิด

การประชุมระดมความคิดการเป็นการประชุมที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมใดๆที่มีคนจำนวนมากถ้าต้องการให้เกิดความเข้าใจแนวทางและวิธีการตรงกัน โดยขาดการประชุมที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะเพื่อหาข้อยุติ ในการจะนำไปสู่การปฏิบัติย่อมเกิดความยุ่งยากและการดำเนินงานจะขาดประสิทธิภาพและล้มเหลวนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงการประชุมและการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจ (สุนา นามบัญชา. 2548 : 26 - 28) กล่าวว่า การประชุมเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดของนักบริหารที่ช่วยให้การบริหารงานขององค์กร บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายและช่วยให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันที่จะหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมต่างๆอันมีเป้าหมายที่ตรงกัน และยังช่วยให้การพัฒนางานพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี การประชุมถือว่าเป็นการลงทุนในการดำเนินงานรูปแบบหนึ่ง ต้องพิจารณาถึงปัจจัย ที่ใช้ในการประชุม ไม่ว่าจะเป็น เงิน วัสดุ และการจัดการรวมทั้งการเตรียมการก่อนประชุม ระหว่างการดำเนินการประชุม และการติดตามประเมินผล ซึ่งจะต้องนำสิ่งเหล่านี้มาพิจารณาเปรียบเทียบกับเป้าหมายว่าจะคุ้มกันหรือไม่ การจัดประชุมแต่ละครั้งผู้จัดจะพิจารณาได้ว่าการประชุมมีประสิทธิภาพหรือไม่จากองค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบในการจัดการประชุมที่มีประสิทธิภาพ

- 1.1.1 การประชุมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่
- 1.1.2 สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด
- 1.1.3 สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมพึงพอใจหรือไม่
- 1.1.4 ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายหรือไม่
- 1.1.5 มติที่ประชุมนำไปสู่การปฏิบัติได้หรือไม่
- 1.1.6 บรรยากาศในที่ประชุมเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่

1.2 ประโยชน์ของการประชุมมีหลายประการดังนี้ (สมคิด สัชฌุกร. 2531 : 16 -

- 1.2.1 เกิดการทำงานต้นความคิดร่วมกัน
- 1.2.2 เกิดความรับผิดชอบผูกพันระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมและแบ่งเบาภาระ
รับผิดชอบได้ดี
- 1.2.3 เกิดความรอบคอบในการตัดสินใจ
- 1.2.4 ให้การรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องมีความกว้างขวาง
ครอบคลุม
- 1.2.5 มีการกระจายข่าวสารเรื่องราวต่างๆ ถ่ายทอดไปยังผู้เกี่ยวข้องรวดเร็ว
- 1.2.6 เกิดการประสานงาน ประสานความคิด และความเข้าใจ
- 1.2.7 มีการหยั่งความคิดเห็นใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ และมีโอกาสฟังความคิดเห็น
ของผู้อื่นอย่างหลากหลาย
- 1.2.8 เกิดความรู้สึกว่าทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของงาน
- 1.2.9 สามารถติดตามความคืบหน้าของงานและชำระสะสางกิจกรรม
- 1.2.10 มีมุมมองในปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางแทนการคิดคนเดียว
- การประชุมจึงหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันพิจารณาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง
กันและกันโดยมีกฎเกณฑ์ วัตถุประสงค์ และสถานที่แน่นอนโดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เก็บรวบรวมข้อมูล แก้ปัญหา พัฒนาคณะพัฒนางาน การ
ตัดสินใจ แจ้งข่าวสาร แลกเปลี่ยนนโยบาย หาข้อยุติ การประสานงาน ประโยชน์ของการประชุมมี
หลายหลายอย่างช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็ว รอบคอบ เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

2. การระดมความคิด

2.1 ความหมายการระดมความคิด

การมีส่วนร่วมงาน หมายถึง ความยินดีเต็มใจที่จะช่วยเหลือหรือเข้าร่วมในการ
ดำเนินงาน โดยถูกหน้าที่บังคับกับความร่วมมือที่เพิ่มให้แก่องค์กรด้วยความสมัครใจ (ธีระ
บุญเจริญ. 2548 : 111) การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในการ
แสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมช่วยสร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติงานอย่าง
เต็มที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมให้ปฏิบัติตามคำสั่ง นอกจากนี้การมีส่วนร่วม ยังเป็น
พฤติกรรมที่ประชาชนหรือคนที่อยู่รวมกันในสังคม ได้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ
โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือสถานที่ที่ตนเองอาศัยการระดม
ความคิดอาจจำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การดำเนิน
โครงการและแผนการควบคุม 3) การประเมินโครงการ 4) การรับประโยชน์จากการพัฒนา
การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำ
ประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือกระบวนการ
บริหาร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2537 : 182 - 183) การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง ความ
เกี่ยวข้อง ความผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมเพื่อตัดสินใจ และ
ควบคุมการทำงานร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันอย่างชัดเจน

จากความหมายการระดมความคิดข้างต้นสรุปว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำร่วมกันของสมาชิกหลายคนเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์เปิดโอกาสให้กลุ่มสมาชิกได้ร่วมคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมที่สมาชิกทำอยู่และเกี่ยวข้องกับทั้งอารมณ์ จิตใจ บุคคล สถานที่และสถานการณ์

2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม (ธีระ รุญเจริญ. 2548 : 115) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน 5 ประการ คือ 1) การชี้แนะและสอนงาน วิธีนี้ช่วยให้ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานได้ประโยชน์ในแง่การเพิ่มทักษะการปฏิบัติและได้รับความอบอุ่นใจรวมทั้งการที่ได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชา 2) การให้กลุ่มเสนอแนวความคิดเห็นวิธีนี้จะสร้างสามัคคีธรรมในกลุ่มและเป็นการระดมความคิดของกลุ่ม ซึ่งได้รับข้อคิดเห็นที่กว้างขวางและลักษณะของกลุ่มและจะเกิดการมีส่วนร่วมขององค์กร 3) การให้กลุ่มควบคุมกันเอง การควบคุมกันเองระหว่างกลุ่มย่อย ก่อให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้บังคับบัญชาคอยควบคุม 5) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานขององค์กรซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ด้รับฟังความคิดเห็น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 85) ได้กล่าวถึงทักษะอันเป็นองค์ประกอบของการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย 2 ทักษะดังนี้ คือ ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมที่แสดง ได้แก่ ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่ม รับทราบและตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติตนในฐานะเป็นผู้นำและผู้ร่วมงานที่ดี ตัดสินใจร่วมกับผู้อื่นและทักษะปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน พฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มทุกครั้งด้วยความเต็มใจ ยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม และรู้จักควบคุมอารมณ์ และประสานสัมพันธ์ในกลุ่ม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประชุมระดมความคิด ที่หน่วยงานและนักวิชาการได้กล่าวไว้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอให้นิยามของ การประชุมแบบมีส่วนร่วมว่า การที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้ร่วมกันเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันในการวางแผน ดำเนินงาน ตามโครงการ หรือกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากกลยุทธ์ในการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. การประชุมระดมความคิดเห็น
 - 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา
 - 1.2 วิเคราะห์ปัญหา
 - 1.3 กำหนดแนวทาง วิธีแก้ปัญหา
 - 1.4 ประเมินผลปฏิบัติงาน
2. การดำเนินงานกิจกรรม 4 กิจกรรม
 - 2.1 กิจกรรมประกวดเขตพื้นที่รับผิดชอบ

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรักษาความสะอาดบริเวณเขตพื้นที่รับผิดชอบ และปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจความสะอาดเรียบร้อยแต่ละกลุ่ม

เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานในแต่ละวันหลังจากเคารพธงชาติให้ทราบว่ากลุ่มใด เขตรับผิดชอบ
ของใครสะอาดเป็นที่ 1-2-3 ของแต่ละวัน เขตพื้นที่รับผิดชอบใดควรปรับปรุงแก้ไข
คณะกรรมการสรุปผลการประกวดในวันสิ้นสุดโครงการ และมอบรางวัลให้กลุ่มที่ได้ลำดับที่ 1-2-
3 และรางวัลชมเชยตามลำดับ มีการปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานกิจกรรมการ
ระหว่างกิจกรรม

2.2 กิจกรรมประกวดห้องเรียนน่าอยู่

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ครูรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในห้องเรียนของตนให้เกิด
บรรยากาศน่าอยู่ น่าเรียน สะอาด เป็นระเบียบและสวยงาม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ คือกลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบความสะอาดเรียบร้อยแต่ห้องเรียน เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานในแต่ละ
วันหลังจากเคารพธงชาติให้ทราบว่าห้องเรียนใด สะอาด เรียบร้อย สวยงามเป็นที่ 1-2-3 ของแต่ละ
วัน ห้องเรียนใดควรปรับปรุงแก้ไข คณะกรรมการสรุปผลการประกวดในวันสิ้นสุดโครงการ
และมอบรางวัลให้ห้องเรียนที่ได้ลำดับที่ 1-2-3 และรางวัลชมเชยตามลำดับ มีการปฏิบัติตาม
แผนการดำเนินงานกิจกรรม

2.3 กิจกรรม การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล

การนิเทศ หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความ
ช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุง
การเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา
(ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2553 : 3)

การนิเทศ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกคนใน
โรงเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ครูเกิดการพัฒนาและ
มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และตรงตาม
เป้าหมายของหลักสูตร (สุธีรัตน์ วงษ์ป้อม. 2542 : 52)

การกำกับติดตาม

การกำกับติดตาม เป็นการตรวจตราและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดย
เปรียบเทียบกับเป้าหมายและดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า จะบรรลุผลตามที่ต้องการ
นอกจากนี้การกำกับติดตามยังเป็นกระบวนการรวบรวม และแสดงข้อมูลย้อนกลับเรื่องของผล
การดำเนินงาน ในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อีกด้วย
เช่น ผู้บริหารดูแลความก้าวหน้าของงานอย่างใกล้ชิด เมื่อมีปัญหาจุดใด ก็ชี้แจงให้มีการประชุม
พิเศษเพื่อหาหรือปัญหาที่เกิดขึ้นและปฏิบัติการแก้ไขข้อผิดพลาด พร้อมมีการปรับตารางเวลาและ
กิจกรรมให้เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา ระบบการกำกับติดตามเป็นกระบวนการสุดท้ายของหน้าที่
การบริหารงานที่ผู้บริหารทุกคนในองค์กรต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เมื่อมีการวางแผน ซึ่งเป็นหน้าที่
ประการแรกสุดในการบริหารองค์การและหากผู้บริหารในองค์การปรารถนาจะให้องค์การ
ดำเนินงานไปในทิศทางที่ถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย
การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรมีระบบ การกำกับติดตาม การ
ปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การการกำกับติดตามการปฏิบัติงานมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติ

ภารกิจในการดูแลให้กิจกรรมด้านการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการจัดการองค์การ การชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง ไปในทิศทางที่ต้องการ ตลอดจนทันเวลาและสถานการณ์ที่ต้องการ การกำกับติดตาม เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในทุกระดับสายการบังคับบัญชา โดยผู้บริหารระดับต้นจะเกี่ยวข้องด้านการปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับกลางจะเกี่ยวข้องด้านยุทธวิธีหรือด้านเทคนิค และผู้บริหารระดับสูงจะเกี่ยวข้องด้านกลยุทธ์ ได้แก่ การกำกับติดตามด้านการปฏิบัติการ การกำกับติดตามระดับยุทธวิธี การกำกับติดตามระดับกลยุทธ์ระบบการกำกับติดตาม) ได้แบ่งระบบการกำกับติดตามเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (Robins and Coulter, 1999 : 563 - 566

1. การกำกับติดตามก่อนการปฏิบัติการ เป็นกระบวนการกำกับติดตามที่คาดไว้ล่วงหน้าถึงปัญหาที่อาจต้องเผชิญในอนาคตและกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหานั้นขึ้นมา
2. การกำกับติดตามขณะปฏิบัติงาน เป็นการกำกับติดตามในขณะที่มีการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการกำกับติดตามโดยตรง โดยที่ผู้บริหารสามารถสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของหัวหน้า เจ้าหน้าที่ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที่วงที่
3. การกำกับติดตามหลังการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการการกำกับติดตามที่ออกแบบไว้ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการปฏิบัติงาน หรือมีผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้การนิเทศ กำกับติดตาม เป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาหารือกำกับ ติดตาม ตั้งแต่การวางแผน การร่วมกันปฏิบัติตามกิจกรรมและโครงการที่จัดขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

ประสาธ อิศรปริดา (2547 : 300) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง พลังที่เกิดจากพลังทางจิตที่มีผลไปสู่เป้าหมายที่ต้องการของมนุษย์ และเป็นพฤติกรรมไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้

พูลสุข สังข์รุ่ง (2550 : 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกรัก ชอบ ยินดี เต็มใจ หรือเจตคติที่ดีของบุคคลที่เขาได้รับจากการกระทำนั้น ๆ

วรูม (Vroom, 1967 : 185) ได้กล่าวถึง ทศนคติ (Attitude) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ว่าสามารถที่จะใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้เป็นเรื่องของผลที่เกิดขึ้นกับบุคคล เนื่องจากที่เขาทำอยู่โดยทศนคติที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิดความพอใจและความไม่พอใจตามลำดับ

เดวิส (Davis, 1967) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์ คือ ความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียด หรือ ความกระวนกระวาย หรือ ภาวะ

ไม่ได้ดูสภาพในร่างกาย เมื่อมนุษย์สามารถจัดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วมนุษย์ย่อมได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ตนต้องการ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้และต้องดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งความพึงพอใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกที่ชนะและเจตคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ

2. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

พิภพ อุดม (2537 : 61-62) ได้กล่าวถึงระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการไว้ว่า ผู้รับบริการย่อมมีความต้องการและคาดหวังในการรับบริการทุกครั้งเพื่อไปรับบริการ ประสบกับสถานการณ์ที่เป็นจริง เปรียบเทียบกับความต้องการก่อนไปรับบริการและแสดงออกมาเป็นระดับความพึงพอใจ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ความพึงพอใจในที่ตรงกับความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกยินดีความสุขของผู้รับบริการเมื่อได้รับการบริการที่ตรงกับความคาดหวังที่มีอยู่ เช่น ลูกค้าไปรับประทานอาหารที่ร้านอาหารที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งและไม่ผิดหวังที่อาหารอร่อยและบริการรวดเร็ว หรือ ลูกค้าเดินทางด้วยรถไปถึงจุดมุ่งหมายปลายทางอย่างปลอดภัยตรงตามกำหนดเวลา เป็นต้น

2. ความพึงพอใจที่เกินความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกปลาบปลื้ม หรือประทับใจของผู้รับบริการ เมื่อได้รับการเกินความคาดหวังที่มีอยู่ เช่น ลูกค้าเติมน้ำมันรถที่สถานบริการน้ำมันแห่งหนึ่ง พร้อมกับได้รับการตรวจเครื่องยนต์และเติมลมฟรี หรือ ลูกค้าไปซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งและได้รับรางวัลพิเศษโดยไม่คาดคิดมาก่อน

ภิญโญ สาธร (2547 : 43) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ว่า การทำงานจะมีความสุขหรือไม่นั้นผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการสร้างน้ำใจจากผู้ได้บังคับบัญชาภายใน สิ่งที่ผู้บริหารไม่ควรละเลยคือ คือ

1. รายได้ เพราะถ้ารายได้ไม่เพียงพอ จะทำให้ไม่มีกำลังใจในการทำงาน
2. สวัสดิการต้องเพียงพอ หมายถึง สภาพที่ทำงาน ห้องพักครู ความสะอาด ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตหรือความก้าวหน้า

3. ความภูมิใจในหน่วยงาน ถ้าโรงเรียนมีชื่อเสียง ครูก็มีความภูมิใจในการทำงาน การมีส่วนร่วมในสังคมทำให้คนมีน้ำใจที่จะทำงานต่อไป

จากแนวคิดความพึงพอใจของผู้รับบริการ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดจากคุณภาพของการให้บริการโดยผู้รับบริการเกิดความรู้สึกยินดี ปลาบปลื้ม ประทับใจในการบริการนั้น ๆ

บริบทของโรงเรียนอนุบาลทุ่งมน

1. สภาพปัจจุบันของโรงเรียนอนุบาลทุ่งมน

1.1 ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนอนุบาลทุ่งมนตั้งอยู่ เลขที่ 286/10 ถนนทุ่งศรีเมือง ตำบลกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โทรศัพท์ (043) 815751 ปัจจุบันมีเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 65 ตารางวา โรงเรียนอนุบาลทุ่งมนมีเนื้อที่ จำนวน 2 ไร่ 2 งาน 65 ตารางวา จากนั้นได้ก่อสร้างอาคารเรียน โดยได้ฤกษ์ยกเสาเอกอาคารเรียนเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2543 และได้เริ่มทำการก่อสร้างอาคารเรียน (ค่าก่อสร้าง 1,200,000 บาท) ค่าสร้างรั้ว-ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในโรงเรียน 300,000 บาท ค่าซื้อวัสดุครุภัณฑ์ การเรียนการสอน 200,000 บาท และวันที่ 29 ตุลาคม 2543 ได้ทำการก่อสร้างแล้วเสร็จ วันที่ 30 ตุลาคม 2543 ได้ทำพิธีพราหมณ์ขึ้นอาคารเรียน และวันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 ได้เริ่มเปิด ทำการเรียนการสอน โดยมีนักเรียนเริ่มแรกประมาณ 30 คน และปี พ.ศ. 2546 ได้ก่อสร้างอาคารเรียนหลังที่ 2 จำนวน 3 ชั้น ค่าก่อสร้าง 5,000,000 บาท และได้สร้างอาคารห้องธุรการ โรงอาหาร ปัจจุบันมีบุคลากรทั้งหมด 19 คน ผู้บริหาร 3 คน ครู 16 คน มีนักเรียนทั้งหมด 483 คน และได้มีการดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีผู้วิจัย นาง หทัยกานต์ ศรีทา เป็นผู้จัดการ สภาพทั่วไปของโรงเรียนอนุบาลทุ่งมน ปัจจุบันสภาพภายในและภายนอกห้องเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเช่นการจัดสภาพภายในห้องเรียน

1.2 ปรัชญาโรงเรียน

“การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิต”

การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การศึกษาสามารถช่วยให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีคุณภาพเป็นพลเมืองดีของประเทศ

1.3 คำขวัญของโรงเรียน

“ความรู้ดี มีวินัย ร่างกายแข็งแรง แกร่งกล้าคุณธรรม น้อมนำ

ประชาธิปไตย”

ความรู้ หมายถึง มีความรู้ ความสามารถและพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน
มีวินัย หมายถึง เป็นคนมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎระเบียบและประเพณีอันดีงาม

ของสังคม

ร่างกายแข็งแรง หมายถึง มีสุขภาพที่ดี แข็งแรงไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน
แกร่งกล้าคุณธรรม หมายถึง มีคุณธรรมประจำใจที่ดี ไม่ประพฤตินิสัยที่ชั่ว

ร้ายและอบายมุข

น้อมนำประชาธิปไตย หมายถึง ยึดถือและปฏิบัติตามระบบประชาธิปไตย

1.4 วิสัยทัศน์

มีความมุ่งมั่นที่จะจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัย มีวินัย ร่างกายแข็งแรง แกร่งกล้าคุณธรรม น้อมนำประชาธิปไตย มีคุณธรรม จริยธรรม ดำรงไว้ซึ่งความสุขอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีคุณภาพเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

1.5 ภารกิจ

1.5.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านที่หลักสูตรกำหนดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ

1.5.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสพัฒนาความสามารถตามศักยภาพสามารถเลือกการเรียนรู้ได้ตามความสนใจและได้ลงมือปฏิบัติ

1.5.3 มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้สามารถเจริญเติบโตตามวัย สามารถช่วยเหลือตัวเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.5.4 มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีกิริยามารยาทงามสมควรแก่วัย กล้าแสดงออกมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัย และมีพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตย

1.5.5 ส่งเสริมให้รู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

1.6 เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

1.6.1 เพื่อให้มีความพร้อมพื้นฐานที่ดี ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1.6.2 เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นสมควรตามวัย กล้าพูด กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง

1.6.3 เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีกิริยามารยาทสมควรตามวัย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.6.4 เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย เจริญเติบโตตามวัย คล่องแคล่วว่องไว ช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย ร่าเริง แจ่มใส มองโลกในแง่ดี

1.6.5 เพื่อให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าสมควรตามวัย

ตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน

1.7 สีประจำโรงเรียน

“ สีขาวแดง ”

ความหมาย

สีขาว หมายถึง ความขาวสะอาดอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของเด็กนักเรียน

สีแดง หมายถึง ความเข้มข้นในการเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดีเรียบร้อย

เสมือนเลือดสีแดงเข้ม

2. หลักสูตรที่เปิดสอน

2.1 หลักสูตรที่เปิดสอนใช้หลักสูตรการศึกษาประถมวัย พุทธศักราช 2546 เปิดสอนตั้งแต่อนุบาล 1-3 โดยแบ่งอายุตามเกณฑ์ดังนี้

อนุบาล 1 อายุ 3-4 ปี

อนุบาล 2 อายุ 4-5 ปี

อนุบาล 3 อายุ 5-6 ปี

2.2 เปิดสอนระดับประถมศึกษา โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เปิดสอนตั้งแต่ ป.1 - ป.6

3. จุดมุ่งหมาย

3.1 ระดับก่อนประถมศึกษา มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 10 ประการ และคุณลักษณะตามวัย แยกตามพัฒนาการของเด็ก กลุ่มอายุ 3-4 ปี , 5-6 ปี

3.2 ระดับประถมศึกษา มุ่งให้เด็กมีการเรียนรู้แบบบูรณาการ สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตามสมควรแก่วัย เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม และจริยธรรมสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

4.1 มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัย มีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม

4.2 ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน

ได้

4.3 ร่าเริงแจ่มใสมีความสุข และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

4.4 มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ

4.5 ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพวัย

4.6 อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมในระบบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย

4.8 ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับวัย

4.9 มีความสามารถคิดแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

4.10 มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. การจัดโครงสร้างการบริหาร

การบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลทุ่งมนเป็นไปตามนโยบายของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือจาก ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ/ครูใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายรับผิดชอบงานด้านต่างๆ แต่ละแผนงานมีหัวหน้าแผนงานเป็นผู้รับผิดชอบในขอบข่ายงานของตนเองและงานอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายตั้งไว้เป็นสำคัญ

6. จุดเด่นและเกียรติคุณของโรงเรียน

โรงเรียนอนุบาลทุ่งมนตลอดเวลาที่ผ่านมาได้จัดการศึกษา อบรม และพัฒนา นักเรียนอย่างมีคุณภาพ ให้การดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี จากการเรียนการสอนในรูปแบบการเตรียมความพร้อมที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การศึกษานอกสถานที่ การทดลองง่ายๆ และการศึกษาค้นคว้า มีอาคารเรียนสะอาดเป็นสัดส่วน มีจำนวนนักเรียนเพียงพอ บริเวณโรงเรียนไม่แออัด สาธารณูปโภคเพียงพอแก่ความต้องการ

7. โรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนและได้รับเกียรติบัตรดังนี้

7.1 ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน เขตการศึกษา 10 ระดับก่อนประถมศึกษา เล็กจากกระทรวงศึกษาธิการปี พ.ศ. 2545

7.2 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศทีมเชียร์ที่พร้อมเพียงในกีฬาเอกชนสัมพันธ์ครั้งที่ 13

7.3 ได้รับเกียรติบัตรในการสนับสนุนโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการครูผู้สอน เอกชน จากสำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมือง

7.4 ได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับทอง ประจำปี 2554

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

พินิจ เมฆะสุวรรณ (2550 : 72-74) ได้ศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียน บ้านถนน (ประสมทรัพย์ประชานุกูล 1) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนคือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยดำเนินการเป็น 2 วนรอบ มีผู้ร่วมวิจัยจำนวน 5 คน และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 20 คน โดยใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม การมอบหมายงาน การศึกษาดูงาน และการนิเทศ กำกับ ติดตาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกการประชุมและแบบสำรวจความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย

และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วม กลยุทธ์การมอบหมายงาน กลยุทธ์การศึกษาดูงาน และกลยุทธ์การนิเทศ กำกับ ติดตาม โดยภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้กลยุทธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วมการมอบหมายงาน การศึกษาดูงาน และ การนิเทศ กำกับ ติดตาม มีความเหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

นิกร บัวพา (2550 : 86-87) ได้ศึกษาการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทั้งด้านความรู้ เจตคติและปฏิบัติ ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเพื่อส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน การพัฒนาได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยพัฒนาจากสภาพเดิมและจัดทำขึ้นมาใหม่ ให้เป็นศูนย์ศึกษาจำนวน 8 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพืชผักสวนครัว ศูนย์ศึกษาการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก ศูนย์เลี้ยงกบในบ่อพลาสติก ศูนย์ศึกษา การเลี้ยงปลาผสมผสานในบ่อธรรมชาติ ศูนย์การศึกษาไม้ดอกไม้ประดับ ศูนย์การศึกษา พืชสมุนไพร ศูนย์ศึกษากล้าย และศูนย์ศึกษาการทำนาข้าว การประเมินผลการพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ครู นักการภารโรง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม ผู้รายงานได้จัดทำเครื่องมือการประเมินและ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพื้นฐานนำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากการนำเครื่องมือใช้ในการประเมินเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) สอบถาม 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจของครูที่มีการดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความพึงพอใจของผู้ปกครองและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ต่อการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน จากผลการประเมิน จากแบบสอบถาม ทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์สภาพแวดล้อมในโรงเรียนทุกเรื่องมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

เรียบ สวัสดิผล (2550 : 73) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานพัฒนาใช้กลยุทธ์การประชุมด้วยกิจกรรมการระดมสมอง การศึกษาดูงาน การประสานงานการสร้างความตระหนัก สร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การประชุมสรุปผลการดำเนินงาน 3 ระยะ การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาการดำเนินงานนั้น ทำให้การดำเนินงานมีขั้นตอนเป็นระบบ หันต่อเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง คือ มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีความเป็นระเบียบ แข็งแรง ทนทาน ปลอดภัยและเอื้อต่อ

การเรียนรู้ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนางานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จะช่วยให้การพัฒนาเป็นระบบและประสบความสำเร็จตามความต้องการของทุกฝ่าย

ภูวนาท คำพมัย (2551 : 89 - 90) ได้ศึกษาการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนโพธิ์ศรีสว่างวิทยา อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า สภาพแวดล้อมของโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีปัญหามากหลายด้าน คือ ขาดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ที่สวยงาม บริเวณโรงเรียนสกปรก ห้องเรียนต่าง ๆ ขาดสื่ออุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในห้องเรียนที่ไม่เป็นระเบียบขาดการรักษาความสะอาดและการดูแลเอาใจใส่ของนักเรียน ด้านแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีนอกห้องเรียนมีน้อยไม่เพียงพอ นักเรียน ขาดจิตสำนึก รับผิดชอบทำให้บริเวณโรงเรียนสกปรกทำให้เกิดมลภาวะโรงอาหาร น้ำดื่ม ไม่สะอาด ขาดการปรับปรุงซ่อมแซมจัดระบบการดูแลทำให้ครูนักเรียนไม่ปลอดภัยในการบริโภคเมื่อได้ดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามขั้นตอนวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้กิจกรรม 5 ส กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรม การจัดหา น้ำดื่มที่สะอาด โครงการพัฒนาระบบ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่า 1) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบปลอดภัยได้มีการวางแผนที่ดีในการตกแต่งอาคารสถานที่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการจัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข มีการแข่งขันกันทำความดีอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี น้ำดื่มเครื่องกรองน้ำมีความเพียงพอต่อความต้องการ ความสะอาดของน้ำดื่ม และโรงอาหารได้มาตรฐาน 4) ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ครูและบุคลากร มีการจัดหาสื่อ เทคโนโลยี ที่ทันสมัยมีเครื่องช่วยสอนเพิ่มขึ้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดำเนินการการจัดการชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รัชณี ดอกไม้ทอง (2552 : 82 - 85) ได้ศึกษาการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนมีนบุรี สำนักงานเขตมีนบุรี โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการพัฒนาในแต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการวางแผน 2) ขั้นการปฏิบัติ 3) ขั้นการสังเกต และ 4) ขั้นการสะท้อนผล กลยุทธ์ที่ใช้ ได้แก่ การประชุมระดมความคิด การจัดกิจกรรม 5 ส. การติดตามตรวจสอบและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า สภาพก่อนดำเนินการพัฒนา โรงเรียนยังจัดสภาพแวดล้อมได้ไม่ดีและไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควร ยังไม่เหมาะสมในอันที่จะเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ดีงาม และลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการ ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ครบ 2 วงรอบ ทำให้สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ในปัจจุบันได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การพัฒนาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ คือ โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ

เรียนรู้ของนักเรียน บริเวณสนาม รอบอาคาร ภายในอาคารต่าง ๆ และในห้องเรียน มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามอยู่ตลอดเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ห้องเรียนทุกห้องมีการจัดตกแต่งอย่างสวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ตามเนื้อหาที่ศึกษาเล่าเรียน นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน รักความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้มีการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ และด้านความรับผิดชอบงาน ในหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่า นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

พีรเทพ หอมหวล (2553 : 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนตุมใหญ่วิทยา อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในวงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศ ติดตามประเมินผล ส่งผลให้การพัฒนาบริเวณโรงเรียนมีความสะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ น่าอาศัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก แต่โครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ยังต้องควรได้รับการพัฒนาเนื่องจากระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง จึงดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจมากขึ้น ครูมีความสะดวกและพึงพอใจในการทำงานและการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดการพัฒนাবริเวณโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ น่าอาศัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ธนาภรณ์ ใหญ่เลิศ (2554 : 131-132) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสีเขียว โรงเรียนท่าคันโทวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสีเขียว ก่อนดำเนินการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับด้านที่มีการจัดการน้อยที่สุด 3 อันดับแรกคือ ด้านการจัดการขยะในโรงเรียน รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมและด้านการจัดการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน ตามลำดับ 2) การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสีเขียว เพื่อแก้ปัญหาด้านการจัดการขยะในโรงเรียนด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียนโดยใช้กลยุทธ์การสนทนากลุ่ม การวิจัยปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน ส่งผลให้การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสีเขียว บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการดำเนินงานโรงเรียนสีเขียว หลังดำเนินการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการใช้น้ำและน้ำทิ้งในโรงเรียน ด้านสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการขยะในโรงเรียน ตามลำดับ

ธีระพงศ์ แสนยศ (2555 : 103 - 104) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ของโรงเรียนคำป่าหลายสรรพวิทย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนคำป่าหลายสรรพวิทย์ ด้านสภาพ พบว่า โรงเรียนมีบริเวณที่เป็นป่าไม้จำนวนมาก แต่ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ และใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ควรได้รับการปรับปรุง พัฒนาและใช้ประโยชน์จากป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านปัญหาพบว่า ขาดการนิเทศติดตามในการดูแลด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ยังไม่ดำเนินงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ ขาดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ขาดทีมงาน และยังไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) แนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ของโรงเรียน ประกอบด้วย การศึกษาดูงาน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดแรงบันดาลใจ เกิดมุมมองที่ได้พบเห็นการจัดสภาพแวดล้อม เกิดความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจ และแนวทางที่จะนำมาปรับปรุงยกตื้อให้เหมาะสมกับบริบทในการพัฒนาสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ของโรงเรียน ได้เป็นอย่างดี จะช่วยให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ได้มีโอกาสร่วมกัน พัฒนาสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ของโรงเรียน การสร้างทีมงานพัฒนาสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ของโรงเรียนพบว่า ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมตามจุดพัฒนาสภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ตามจุดต่าง ๆ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ผลการดำเนินการนิเทศ กำกับติดตามพบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการทำงานอยากเห็นผลงานของตนเอง และเผยแพร่ผลงานไปสู่นักเรียนทำให้นักเรียนสนใจ ติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการ 3) ผลการพัฒนา โดยได้รับการประเมินความพึงพอใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก

เรื่องวิทย์ ปะติเพนัง (2555 : 136 - 137) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนชุมชนบ้านหนองทุ่ม ก่อนการพัฒนาอยู่ในสภาพที่ขาดการดูแลรักษา ทั้งห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ ไม่สะอาดเรียบร้อย ดูไม่งามตา วัสดุอุปกรณ์โต๊ะเก้าอี้ชำรุดทรุดโทรมไม่ได้รับการซ่อมแซม ทำให้นักเรียนไม่อยากเข้าเรียนเพื่อหน่วยการเรียนรู้ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องพิเศษอื่น ๆ 2. ผลการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลัก 5 ส การนิเทศ และการประเมินผล ได้ดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ผลจากการดำเนินงานทำให้สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับการพัฒนามีสภาพที่สะอาด จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสวยงาม ครูและนักเรียนมีความรู้สึกและปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการจัดแยกสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ จัดระเบียบห้อง ป้ายชื่อสิ่งของ ป้ายชื่อนักเรียน มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการมอบหมายภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบให้กับนักเรียนในการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจกับผลงาน มีความกระตือรือร้นในการเข้าเรียน มีความสุขกับการเรียน

ในห้องที่ถูกตกแต่งและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพหลังการพัฒนา มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

กรีนวูด (Greenwood. 2002 : 2110-A) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประสบความสำเร็จทางการเรียนมากที่สุด และน้อยที่สุดเกี่ยวกับวิธีการที่นักเรียน รับรู้สภาพแวดล้อมของชั้นเรียนของตน และปัจจัยต่าง ๆ ภายในชั้นเรียนที่เพิ่มหรือขัดขวางการเรียนรู้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมในการศึกษาครั้งนี้ บ่งชี้ว่ามีความไม่เหมือนกันอย่างมีนัยสำคัญในวิธีการที่นักเรียนผู้ประสบความสำเร็จทางการเรียนมากที่สุดกับน้อยที่สุด รับรู้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของชั้นเรียนของตน นักเรียนที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดรับรู้สภาพแวดล้อมชั้นเรียนของตนว่า เป็นการรวมกันมากขึ้นและมุ่งเน้นงานมากขึ้น รับรู้ครูของตนว่าน่าศรัทธามากขึ้น เอาใจใส่ดูแลและสนับสนุนพวกตนมากขึ้น และรับรู้ว่ามีทางเลือกมากขึ้น ในวิธีการที่พวกตนเรียนรู้ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่ประสบความสำเร็จน้อยที่สุดรับรู้ชั้นเรียนว่าถูกครูควบคุมมากขึ้นและเป็นการแข่งขันกันมากขึ้นทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างในด้านมิติรูปภาพ และการสนับสนุนตามที่กลุ่มตัวอย่างรับรู้ แต่นักเรียนทั้งสองกลุ่มก็สามารถให้ตัวอย่างวิธีการสอน และสภาพห้องเรียนที่ชัดเจนซึ่งทั้งสองกลุ่มรับรู้ว่ามีเพิ่มหรือขัดขวางการเรียนรู้ของตน การศึกษา ยังได้รวมถึงข้อเสนอแนะของนักเรียนสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเพิ่มการเรียนรู้ของพวกเขาขึ้นด้วย ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ที่ตรงกับงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งปริทัศน์ไว้จากสาขาการศึกษา จิตวิทยาและธุรกิจเกี่ยวกับสภาพต่าง ๆ ที่มักจะเพิ่มการเรียนรู้ขึ้น ข้อชี้แนะที่สำคัญของการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูต้องการ (ก) สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่เอาใจใส่และสนับสนุนได้กับนักเรียนทุกคน (ข) สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่มีการขู่เข็ญที่ซึ่งการเรียนรู้ที่เป็นการแข่งขันน้อยลง และนักเรียน นักศึกษาได้รับการสนับสนุนให้สร้างความสัมพันธ์กันและกันที่สนับสนุนได้ (ค) จัดให้นักเรียนมีงานที่น่าสนใจและท้าทายซึ่งทำให้นักเรียนได้ทำในขณะที่สนับสนุนและกระตุ้นความพยายามของนักเรียน (ง) พัฒนาแหล่งสะสมความรู้ขนาดใหญ่เกี่ยวกับวิธีการสอนที่มีประสิทธิผลเพื่อให้ตรงกับความต้องการเรียนรู้ที่หลากหลายของนักเรียน (จ) รักษาฐานความรู้ให้เป็นปัจจุบัน (ฉ) ถามและฟังนักเรียน เพื่อให้เข้าใจวิธีการที่นักเรียนเรียนได้ดีที่สุด และ (ช) หาประสบการณ์ทางวิชาชีพที่จะช่วยให้นักเรียนสะท้อนให้เห็นวิธีการที่จะสามารถปรับปรุงการปฏิบัติของงาน

นาวา-ไวท์เฮด (Nava-Whitehead. 2003 : 4351-A) ได้วิจัยผลกระทบของห้องเรียนธรรมชาติจากโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนระดับกลาง โดยทำการศึกษาในกลุ่มนักเรียนไม่เกินระดับชั้น 6 จำนวน 110 คน โดยการเข้าร่วมกิจกรรม 5 วัน ในโปรแกรมห้องเรียนธรรมชาติ ซึ่งพบว่า โปรแกรมทางห้องเรียนธรรมชาติมีผลต่อไหวพริบในกลุ่มควบคุมและภาวะจิตขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของโรงเรียนด้วย

เบรย์บอย (Brayboy – Locklear. 2003 : 1158-A) ได้ศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่มีต่อการปรับปรุงผลการเรียนนักเรียนเชื้อสายอเมริกัน

และ Milstein เนื่องจากนักเรียนกลุ่มดังกล่าวมีผลการเรียนล้าหลังกว่านักเรียนกลุ่มอื่น โดยเลือกศึกษากับนักเรียนทั้งสองนักศึกษา จำนวน 50 คน จาก 3 โรงเรียน การเก็บข้อมูลใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ และแบบวัดแรงจูงใจสำหรับการเรียนให้ดีที่สุดและใช้การสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษกับนักเรียนกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์ มีคะแนนแรงจูงใจในการเรียนให้ดีที่สุดแตกต่างกัน และจากการสัมภาษณ์ก็ได้ผลอย่างเดียวกัน ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้มีความเอื้ออาทรและมีการสื่อสาร ความคาดหวังที่ดีต่อนักเรียนเชื้อสายอเมริกันดั้งเดิม จะมีเพิ่มให้นักเรียนมีโอกาสกลับตัวกลับมาเรียนให้ดีขึ้น

มาร์สเด็น (Marsden, 2006 : 1279-A) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในด้านความปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมและความมีระเบียบของเด็กยากจนในโรงเรียนทางทิศใต้ของแคลิฟอร์เนีย โดยทำการเก็บตัวอย่างในกลุ่มนักเรียนจำนวน 256 คน ใน 10 โรงเรียน ซึ่งพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ความสะดวกในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสำเร็จของนักเรียน แต่พฤติกรรมของนักเรียนที่ยากจนจะมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนในการรักษาระเบียบวินัยเป็นอย่างดี

หยาง (Yang, 2003 : 7535-A) ได้วิจัยลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมการดำเนินกิจกรรมชมรมสิ่งแวดล้อมกลุ่มวัยรุ่น โดยมียุทธประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ลักษณะบุคคล และสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยทำการสุ่มตัวอย่างในกลุ่มวัยรุ่น จำนวน 7,108 คน ในโรงเรียนมัธยม 37 โรงเรียน ซึ่งพบว่ากิจกรรมของวัยรุ่นจะเพิ่มขึ้นเมื่อรวมกลุ่มกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และวัยรุ่นที่มีร่างกายแข็งแรงรวมถึงการเล่นกีฬาด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพศ พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า ข้อค้นพบเกี่ยวกับความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ครู นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลทั่วไปสามารถศึกษาและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้ตลอดเวลา ทำให้นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานและการพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จได้